

MAGYAR NÉPLAP

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI KATHOLIKUS KÉPES HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON TIZENHAT OLDAL TERJEDELEMBEN.

Előfizetési ára a magyar birodalomban és Ausztriában:
 Egész évre 4 kor., félévre 2 kor., negyedévre 1 kor.
 Egyes szám ára 8 fillér.

Szerkeszti és kiadja:
BUDAY ALADÁR
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/b.

A német birodalom államaiba egész évre 5 kor.
 Európa egyéb államaiba és Amerikába egész évre 7 kor.

Egy petítor hirdetés ára 20 fillér.

Április 30 nap	Római naptár	Róm. evang.	Gör. kath. naptár	Gör. kath. evangelium	Nap		Nap hossza	☾	Hold		Hold- változás
					kél	nyug.			kél	nyug.	
6 Vasárnap	Fehérvasárnap	János (XX. 19—31): Jézus bejön a zárt ajtón az 5 apostolai közé.	24 Zakariás	Márk (IX. 16—30): Az ördögös némáról, ki megszabadul.	5 14	6 19	136. 5 p.		d. e.	dél u.	Ujhold 8-án délután 2 ó. 50 p.
7 Hétfőn	Epifán pk.		25 Gy. o. B. A.		11	21	10		4 24	5 15	
8 Kedd	Dénes pk.		26 Gábor a. k.		10	22	12		4 55	6 31	
9 Szerda	Dömötör vt.		27 Matróna		8	23	15		5 29	7 48	
10 Csütörtök	Ezekiel próféta		28 Hiláron		6	25	19		6 8	9 2	
11 Péntek	Leó pápa		29 Márk pk.		4	26	22		6 52	10 12	
12 Szombat	Gyula pápa		30 B. Sz. M. a.		2	27	25		7 44	11 16	

Darányi földmivelésügyi miniszter beszéde.

Darányi földmivelési miniszter beszéde az egész költségvetési vitának kiemelkedő mozzanata volt. Darányi válaszolt a fölhozott eszmék egész özönére — és sok nagyjelentőségű kijelentést tett, melyeknek ezuttal inkább csak regisztrálására szorítkozhatunk. Általános tetszéssel találkozott azon ígérete, hogy a *hegyvidéki akeziót* először Zemplén, aztán Ugocsára is ki fogja terjeszteni. S hogy továbbá a gazdasági ipar előmozdítása érdekében a *házi ipar* minden nemét gondosan fogja ápolni, de különösen a pénzügyminiszterrel egyetértőleg azon lesz, hogy a *kendertermelésnek* erősebben nyuljon a hóna alá. Hosszasabban foglalkozott a mezőgazdasági *hitelüggyel* és fölemlíté azt, hogy Székelyföldön a kiszgazdák jelzálogos adósságának konvertálására két intézet, a Magyar földhitelintézet és a Jelzálog-hitelbank fognak versenyre kelni és pedig úgy, hogy a kiszgazda lehetőleg költségmentesen jusson a pénzhez. Nem az a baj, hogy a nagy intézetek kamatlábjá magas, hanem az, hogy egyáltalán nem férhet hozzá a kisbirtokos. Ezen akadályokat kell, lehet elhárítani — jelenté ki a Ház általános helyeslése között. Ezért veszi tervbe, az igazságügyminiszterrel együtt, hegyvidéken a *telekkönyvek gyors rendezését* is.

Nagy várakozással nézett mindenki a gróf Károlyi Sándor beszédére adandó válasz elé. Ékes dicsérettel nyilatkozott gróf *Károlyi Sándorról*, mint a ki első apostola Magyarországon a szövetkezeteknek. Ezt a kijelentést hosszantartó zajos tetszés és éljenzés követte. De a kormány is megtesz minden lehetőt — és a meddig csak az értelmiség támogatása haladni engedi — hatol is előre. Fölhozta ennek támogatására a hitelszövetkezetek, vajszövetkezetek és tojásszövetkezetek folyton emelkedő statisztikáját. Meglepetésül szolgált a *gabonarakári szövet-*

kezetekről szóló ama kijelentése, hogy a kormány az ügyet magáévá tette és az idei költségvetésben 200.000 korona van már fölvéve kis- és nagyraktárak létrejöttének támogatására. A falusi kisraktáraknál ötven százalékkal járul hozzá a kormány, a nagyraktárak és a waransoknál pedig gróf Károlyi Sándor közreműködésére számítva szaktanácskozmányt fog egybehívni. Hosszas küzdelem után tehát ez a kérdés idáig érlelődött és most már megindulhat a nagy szervező-munka. Távol áll ugyan ez a kormánytámogatás attól, a melyet a német kormány nyújtott, 5 millió márkát bocsátván a gabonaraktár-szövetkezetek támogatására. De már ez is valami, legalább meg lehet indulni, s a gabonaértékesítés kérdésénél oly nagy szerepre hivatott szövetkezetek életrekelésével nekiindulni lehet.

A *fogyasztási szövetkezetnek* Darányi már nem tulajdonít oly horderőt, mint az értékesítési szövetkezeteknek. Ez a kijelentése bizonyos körökre megnyugtatólag hatott, de talán nem jelent egyszerűen annyit, hogy a fogyasztási szövetkezetek menjenek a maguk útján. Ily rideg elutasítást nem olvashatunk ki a Darányi beszédéből, hiszen ő a kiszgazdák sorsát szívén hordja, nem lehet tehát kicsinyelnie a fogyasztási szövetkezeteket, sem az önségélynek azon alkotásait, a melyek a kiszgazdákra nézve az olcsóbb megélhetést teszik lehetővé. A külföldön és nálunk az ipari téren is oly hatalmasan elterjedt fogyasztási szövetkezetek előnyeire fölfogásunk szerint, nekünk is kötelességünk hozzásegíteni a kiszgazdákat.

E kérdésről tért át a miniszter a *birtokkérdésre*. Bizalmasan gyűjtött adatok szerint 1 millió kat. hold van idegenek kézen, a mi csak két százaléka a magyar összes földbirtoknak. Eddigélé tehát a kérdés még nem lenne aggályos. A tüzetesebb statisztika azonban, lehet,

ára, 100
egy más
előmutatni

bejárta az
ottam. Azt
tetek, hogy

Védjegy.

küld.

észülek.
kr.

többet fog ennél mondani és igazolandja az idegen kéz terjeszkedése nyomán járó aggályokat.

A *hitbizományokra* nézve a kormány azon kijelentését ismételte, hogy a szabadelvű eszmékkel azok össze nem férők, miért is sik vidéken és ott, a hol szociális akadályokat idézhetnének elő, a kormány ezentul nem hoz javaslatba. Csakis erdős vidékeken és Erdélyben, a hol a magyar állami eszmének megvédelmezése szempontjából erre szükség van.

A *homestead*: az otthon mentesítő törvénynek humanisztikus célú intézkedéseit, melyet a Ház több tagja s különösen Szemere sürgetett, az igazságügyminiszterrel együtt az új perrendtartásban, a végrehajtási törvény módosításánál ígérte érvényesíteni s ép így ígérte a végrehajtási törvény 156. §-ának eltörlését. Az *ujratagosításra* irányuló munkásságát is bejelenté, nagy figyelmet ébresztett azon kijelentése, hogy a *telepítési törvényjavaslat* készen áll és betérjesztésre vár. Végül áttért a *munkások* ügyére. Visszautasította erélyesen azt a kijelentést, hogy a munkások a munkástörvény mielőbbi megszüntetését reménylik. Igen, az izgató munkakerülők kívánják ezt — jelenté ki a Ház általános tetszése között. De tetszéssel fogadták azon kijelentését is, hogy *munkatanácsot* fog létesíteni, a melyben a munkások bajaikat előadhatják, hogy a munkáspénztárba bele fogja olvasztani az Alföldön oly nagy visszaéléseket elkövető temetkezési egyleteket. Beszédét azzal zárta, hogy a legboldogabbnak akkor érzi magát, ha a munkások érdekében tehet valamit.

Látjuk ezekből, hogy a magyar középirtokos-osztály sorsát közvetlenül érintő kérdésekről nem emlékezett meg Darányi, hanem kizárólag a kisembereknél maradt. Am a munkásnép s a kisgazdák ügyét annál alaposabban fölkarolta kijelentéseiben is nagy horderejű beszéde, mely e részben méltóan illeszkedett a Darányi nemes buzgalmának, tetterejének s eddigi sikereinek keretei közé s a mely beszéd számára osztatlan bizalmat és elismerést biztosít. S mi — habár a középosztály létkérdéseitől sem tudunk eltekinteni — mégis hálásak vagyunk Darányinak azért, hogy saját tevékenységi körében és a rendelkezésére álló eszközökkel kiváltani igyekszik mindazon jó törekvéseket, a melyeket a földmivelő nép megszilárdítása érdekében a «Magyar Néplap» programja elejétől kezdve fölkarolt. Mert a mi politikánknak a legalsó nemzeti réteg az egyedül biztos építkezési alapja. És ez az alapja a nemzeti jólétnek is.

Darányi beszéde majdnem teljes terjedelmében itt következik:

A kiegyezés.

T. Képviselőház! Mindenekelőtt nyilatkozni kívánok, hogy milyen álláspontot foglalok el a kiegyezés és az ezzel kapcsolatos kereskedelmi szerződések ügyében?

A kiegyezés és az azzal kapcsolatos nemzetközi szerződések dolgában az igen tisztelt miniszterelnök ur nyilatkozott.

A kormánynak, tisztelt Ház, úgy a kiegyezés, valamint a kereskedelmi szerződések dolgában csakis egy álláspontja van és ez a kormány szolidaritásából következik. Különb az iránt meg lehetnek nyugtatva a tisztelt

képviselő urak, hogy az 1899. XXX. t.-c. 4. §-ában föllalitott azon elvet, a mely szerint a mezőgazdasági és ipari érdekek egyaránt védelemben részesítendőek, a kormány szorosán irányadónak tartja és legyenek meggyőződve arról is, hogy a földmivelési miniszter úgy az autonóm vámtarifa, mint a kereskedelmi szerződések kérdéseinek tárgyalása alkalmával alkotmányos befolyását és alkotmányos jogát mindenkor gyakorolja és tudatában van annak a felelősségnek, a melylyel ezen ügyekért is tartozik.

A költségvetés számszerű ismertetésével nem foglalkozom. A szónokok közül többen, maga az előadó ur is, hangsúlyozta, hogy csekélynek tartják a költségvetés összegét. És ha valaki van, a ki ezt érzi, még pedig minden nap, úgy az én magam vagyok. De ha mégis felelősséget vállaltam ezen költségvetésért, tettem azért, mert ezt az esztendő nem tekintem normális esztendőnek, a mint megmondtam az indokolásban is, ezt kivételes esztendőnek tartom. T. i. úgy áll a helyzet, hogy másként a tisztviselők helyzetének javítását megkezdeni nem lehetett.

Minden szakminiszter a legszigorubb takarékoság megtartására van kötelezve; de viszont az is áll, hogy az ország közgazdasági és pénzügyi fejlődését csak úgy remélhetjük, hogy ha a gazdasági elmélkedés létfonteleit megadjuk, mert aratni csak az arathat, a ki egyszersmind vetett is. Azt azonban t. Képviselőház, köszönettel veszem, hogy a fölszólaló képviselő urak legnagyobb része elismeri, hogy azon összegek, a melyek rendelkezésemre adattak, lehetőleg arányosan és a közérdekben lettek felhasználva.

Az állami erdők.

Az erdők jövedelme az utóbbi években fokozódó irányt vett, mert a mig például 1896-ban 1.84 korona volt, addig 1899-ben 2.81 koronára emelkedett. Megengedem, hogy most van bizonyos visszaesés, ez azonban a nemzetközi kereskedelmi viszonyokból folyik. Mindenki tudja, hogy Romániában milyen erdőeladások történtek és mindenki tudja, hogy a német iparviszonyok folytán a fakeserletben milyen csökkenés állott elő.

De a midőn az erdők jövedelméről beszélünk, ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy t. i. az állami erdők nagy állami, nagy humanis és kulturális föladatot is teljesítenek. Hogy egyebet ne mondjak, egyházakra, iskolákra kiadunk évenként 342.000 koronát, azonkívül 25 millió facsemetét osztunk ki, a mi mind az erdőkincstár terhére esik és annak számláját terheli.

B. Feilitzsch Artur képviselő ur fölvetette azt a kérdést is, hogy hogy állunk az erdőtisztek szolgálati viszonyaival, különösen, van-e remény arra, hogy megfelelő számban kapunk erdőtiszteket.

Abban igaza van a képviselő urnak, hogy négy év előtt Selmezbányán nagy csökkenés állott be a tanulók között és pedig a csökkenés okait kutatva, rájöttem, hogy az ok az, hogy az előléptetési viszonyok nem eléggé kedvezőek az erdészetnél. — Ennek folytán belenyultam a dologba és az erdészeti előléptetési viszonyok a költségvetés évenkénti intézkedései folytán már oly kedvezőre változtak, hogy a selmezbányai hallgatók száma kétszer akkora, mint a mennyi két év előtt volt.

A lótenyésztés.

A lótenyésztés kérdésénél Eötvös Bálint képviselő ur tulságosaknak találja a lótenyésztésre fordított összegeket. Csak azt jegyzem meg, hogy igenis, a nélkül, hogy a lótenyésztési költségeket apasztanók, mégis az egyéb állattenyésztési kiadásokat nagyobb arányban szaporítjuk, mert nagyobb arányban szükséges azokat szaporítani és hogy ez így történik, a mi gondolom, a t. képviselő urnak

is megnyugtatóra fog szolgálni, azt igazolja az, hogy míg pl. tíz év előtt ezen a czimen, t. i. állattenyésztésre 345.000 koronát adtunk ki, most 1 millió korona a kiadás.

Az is fölhozott, hogy kár a lótenyésztésre oly nagy összegeket fordítani és különösen nem igazságos és nem helyes az, hogy a nagyurak passzióit, t. i. a lóversenyeket, a szegény emberek fizetik. Ez nagy tévedés. Ezt olvassuk újságokban, de ennek nincsen semmi komoly alapja. Mert a lóverseny-díjakat mi a totalizátor-alapból fedezzük, az állami budgetből erre semmit sem költünk, sőt megkezdtem azt is, hogy még a totalizátor-alapból is elvonok egy bizonyos részt, a köztenyésztés érdekében, hogy azt a szegény ember érdekében használjam föl. Ez a tiszta igazság.

Chernel Gyula képviselő ur fölvetette a hidegvérű tenyésztés szükségét, különösen azon a vidéken, melyet képvisel. Erre nézve megjegyzem, hogy a hidegvérű tenyésztés terjesztését nagy föntartással kell venni, mert ha nem óvatosan járunk el, akkor veszélyeztethetjük azt az állapotot, hogy mi Európában a katonai lovak szállításában talán a legelsőek vagyunk. De azért nem zárkozom el ezen kérdés elől ott, a hol a hidegvérű tenyésztésnek helye van és azért megbízást adtam, hogy előkészítsük és pedig nemcsak hivatalszerűleg, de a törvényhatóságok és a gazdasági egyesületek közbejöttével a tájfajta tenyésztést is s akkor mindenütt meg lesz határozva, hogy a lótenyésztési kerületbe milyen anyag való és ahhoz fogja a tenyésztés magát tartani.

Az állategészségügy.

Most elmondok valamit, a miről eddig nem szóltam. Romániából a közelebbi időben behozták a szájszél- és körömfájást. Erdélyben már tizennégy község szájszél- és körömfájástól volt meglepve. És akkor fölhasználva az állategészségügy megtörtént államosítását és fölhasználva azokat a közegeket, a melyeket a törvény rendelkezésünkre adott, sikerült a szájszél- és körömfájást teljesen elnyomni, úgy, hogy Magyarországon ma szájszél- és körömfájás nincsen. Ez, azt hiszem, olyan eredmény, a melyet a múltban nem mindig láttunk és olyan eredmény, a mely akármelyik országnak becsületére válhatik.

Mert a mikor annyit beszélünk állategészségügyünk-ről, akkor nem ártana ám kissé közelebből megnézni a dolgot, hogy hogyan áll az állategészségügy másutt. Ugy áll a dolog, hogy pl. ma Németországban szájszél- és körömfájással van ellepve 153 község, Magyarországon egyetlenegy község sincsen.

Azután volt szó a sertésvészről. Hát igen, a sertésvész ellen nem tudtak állatorvosaink eddig orvosságot találni, bár számtalan kísérletet teszünk. De tudott-e az a sok idegen nemzet, a melynek nagyobb anyagi erők állanak rendelkezésére, tudtak-e azok orvosságot találni?

És hogyan állunk a sertésvésszel, ha magunkat pl. Németországgal összehasonlítjuk? — Ugy állunk, hogy Németországban 564 község van sertésvésszel ellepve, míg minálunk csak 223 község. Azt hiszem tehát, hogy Magyarországnak állategészségügyi tekintetben semmi szégyenleni valója nincs.

A gazdasági oktatás.

Már most, t. Képviselőház, áttérek a gazdasági oktatásra, még pedig kezdem mindjárt a földművesiskoláknál.

Régi divat a földművesiskolákat leszólani, de én arról győződtem meg, hogy olykor azok, a kik a leghangosabban beszélnek, még nem is láttak közelről földművesiskolát. Beszélnek pl. arról, hogy glacé-keztyűben járnak a földművesiskolai tanulók. Nekem egyik első dolgom volt elrendelni, hogy a tanulók egyforma földműves ruhákban tartoznak járni és többen, a kik nem akartak

engedelmeskedni, elmozdítottak. Azt hiszem tehát, helyes uton járunk, mert nem urakat akarunk nevelni. De arra kérem t. képviselőtársaimat, pl. gróf Benyovszky, Uray, Marjay, képviselő urakat, a kik e kérdéssel beszéltek, szíveskedjenek ezen iskolákat közelről megnézni, szíveskedjenek elmenni pl. egy vizsgára és méltóztassanak meggyőződni arról, hogy egészen más benyomásokkal fognak visszatérni.

Uray képviselő ur Magyar-Óvár ellen is erősen kikelt. Általában az az érdekes, hogy Szemere Miklós képviselő ur a főiskolát nem akarja Budapesten, mert a fővárosi viszonyok nem kedvezők a tanuló ifjúságra. Uray Imre képviselő ur pedig nem akarja Magyar-Óváron; azt mondja, ilyen krächwinkli nem arra való, hogy ott tanuljanak, mert egészségtelen, mocsaras.

A mi Magyar-Óvárt illeti, az kétségtelen, hogy Magyar-Óvárnak nagy multja, nagy történeti háttere, nagy segéd-eszközei vannak és a mellett van nagy gazdasági háttere, még pedig nemcsak a közönséges kisgazda-birtok kezeltek meglehetősen fejletten az ország azon határán, hanem ott van Frigyes főherceg nagy uradalma, a mely valóban mintaszerű gazdaság. A mit az ifjúságról beszélnek, arra vonatkozólag azt válaszolom, hogy hiszen panasz mindenütt van. A különbség csak az, hogy kis városban mindent megtudnak az emberek, nagy városban pedig sok dolog elvész.

Beható tanácskozás tárgyává szandékozom tenni a gazdasági fölső oktatás ügyét. Az összes anyag készen van, megbizottaim külföldön utaztak, munkáik ki vannak nyomva, a kérdőpontok össze vannak állítva, közelebből tanácskozmányt fogok tartani.

Fölhozta Szemere képviselő ur a boszniai gazdasági állomások ügyét. Erre nézve azt mondhatom, hogy kívánságát már előre teljesítettem. Én t. i. értesülvén arról, hogy milyen ügyesen vannak ezek a gazdasági állomások létesítve, megbíztam egy gazdasági tanárt, a ki azokat megnézve és azokról igen dicsérőleg nyilatkozott. Azt mondotta, hogy ezek a gazdasági állomások Bosznia gazdasági fejlődésére lényeges befolyással lesznek. Legközelebb ez a jelentés meg is fog jelenni. Persze, Boszniában a viszonyok egészen mások, mint Magyarországon.

Azokat a viszonyokat a mi gazdasági helyzetünkkel összehasonlítani nem lehet. Azt azonban el kell ismerni, hogy Bosznia gazdaközönsége sohasem hálálhatja meg azokat az alkotásokat, melyeket ott létesítettek és azt a jelentékeny gazdasági haladást, melyet Bosznia oly rövid idő alatt fölmutat.

Marjai t. képviselő ur még azt kívánta, hogy a népszerű könyveket hivatalból küldjük meg az olvasóköröknek, a lelkészeknek s tanítóknak. Nem tudom jó lesz-e így, de annyit tudok, hogy gróf Benyovszky képviselő ur viszont azt tanácsolta, hogy ingyen ne adjunk semmit, mert a magyar ember nem becsüli meg, a mit ingyen kap, a mit a nyakára küldenek. Én azt hiszem, hogy ezekből a könyvekből azokat, a melyek közérdekűek, igenis, lehet az olvasóköröknek megküldeni. Ha pedig Kecskeméthy képviselő ur azt mondja, hogy ezeket a könyveket az ő vidékén nem olvassák eléggé, akkor arra kérem igen tisztelt képviselő urat, méltóztassék oda hatni, hogy a lelkészek, világosítsák föl a népet, legyenek a lelkészek, felekezeti különbség nélkül, munkatársaim s akkor a magyar nép fogékonyságát föl fogjuk használni arra, hogy ezeket a népies olvasmányokat el is olvassák. Különben úgy vagyok értesülve, hogy igenis olvassák s nem is gondoltuk volna, hogy az olvasási kedvet annyira föl lehessen ébreszteni, mint a hogyan azt tényleg tapasztaltuk.

A vízi ügyek.

A vízi ügyeknél Eötvös Bálint képviselő ur kifogásolta a balatoni halászatot. Bizonyos az, hogy a balatoni halászat egységesen van rendezve, egy társulat kezében van, a mint, hogy halas vizeket értékesíteni egységes kezelés nélkül nem is lehet.

Thaly Kálmán: Sok szegény ember koplal miatta!

Darányi Ignác földmivelési miniszter: Bizonyos az, hogy az orvhalászat, a mely nagyon el volt terjedve, ezen társulat alakulása folytán teljesen megszűnt. Megengedem azt, hogy a helybeliek talán nem mindenkor és talán nem elég jutányosan kapják a halat, egyszóval nem zárkózom el minden panasz elől, azonban azt is jeleznem kell, hogy minden ilyen újítás jár ilyen hátrányokkal. Mikor a vasutakat építették, akkor be kellett zárni azokat a falusi vendéglőket, a hol a fuvarosok meg szoktak állani és hálni.

Uray Imre t. képviselő ur a vizekkel foglalkozva, utalt arra, hogy Szatmár vidékén dinamittal szokták a mederből eltávolítani a beesett tőkéket. Igen, dinamittal távolítják el ott, a hol másképen és más módon nem lehet. Hogy a medret tisztán kell tartani, az azt hiszem, mindenki előtt világos, de még ha dinamittal dolgozunk is, akkor is alkalmazzuk azon óvrendszabályokat, a melyek szükségesek arra, hogy a halállományt lehetőleg kíméljük. Szólt a képviselő ur a csallóközi társulat kormánybiztoságáról is. Ha közelebbről nézzük ezt a dolgot, akkor annak is azonnal egészen más színe lesz. A kormánybiztos igenis kétszer kapott tőlem megbízatást, de midőn megbízatása lejárt, akkor összehivattam a társulati közgyűlést, hogy alakuljon meg. — A társulati közgyűlés össze is jött és a helyett, hogy megalakult volna, egyhangulag arra kért, hogy a kormánybiztos működését hosszabbítsam meg. Kértem, melyik miniszter volna az, a ki akkor, midőn a társulat ügyei félben vannak, a midőn a társulat a legnagyobb munka közepén van és a midőn a társulat nem óhajt változást, hanem — a mint az most már ismételten történt — egyhangulag a kormánybiztos megbízatás meghosszabbítását kéri: a társulat ezen kérését megtagadná?

A t. képviselő ur különben a kisajátítások kérdését is fölhozta. Engedje meg a t. képviselő ur, hogy a kisajátítások kérdésével kapcsolatban egy tiszteletteljes kérdést intézzek. Tudnunk kell ugyanis, hogy a csallóközi társulat egész területén megtörtént már a töltések fölemelése, csak egy hézag, egy lyuk van és pedig a képviselő ur birtokának a helyén. Az a hézag pedig azért van ott, mert a képviselő urral nem lehet a kisajátítás dolgában megegyezni. (Élénk derűtség.) Én arra kérem tehát a t. képviselő urat — és ezt nem hoztam volna föl, de ő maga említette föl a kisajátítások kérdését — hogy ne tekintsen engemet, ne tekintse a kormányt, hanem tekintse azt a sok derék magyar birtokosgazdát, a ki ott érdekelve van és ne engedje azt, hogy ezen egy hézag miatt esetleg azok a derék községek valamennyien eluszszanak, hanem adja át a társulatnak a területet, hogy ez dolgozhassék. Hogy azután mi lesz a kisajátítás ára, azt ugys a bíróság fogja megállapítani.

A partbiztosítások.

Attérek már most a partbiztosítások kérdésére. A képviselő ur hibáztatja a törvényt, a mely ugy intézkedik, hogy a mennyiben a partbiztosítások vízfolyás szempontjából szükségesek, azokat az állam végzi, a mennyiben pedig a társulat van azok által érdekelve, akkor megfelelő hozzájárulással tartozik a társulat. — Nem beszélek most arról, hogy ha egy új törvényt alkotánk, abban milyen rendelkezéseket tennénk. Ha majd

föl fog merülni a vízjog új megállapításának szüksége, akkor ezt a kérdést apróra megbeszélhetjük, de hogy a jóakarát bennem nem hiányzik, azt abból is láthatja a t. képviselő ur, hogy azon kérdés tekintetében, mily arányban tartoznak a társulatok ezen költségekhez hozzájárulni, és magam indítványoztam, annak idején, hogy annak végmegállapítását ne a földmivelésügyi miniszter, hanem a közigazgatósági bíróság gyakorolja, tehát én magam javasoltam, hogy saját hatásköröm szorítottassék meg, én magam javasoltam, hogy ha én az arányt megállapítom, akkor legyen még további jogorvoslatnak helye.

Különben, hogy talán még sem vagyok valami igazságtalan ezen kérdésekben, az talán onnan is látszik, hogy ámbár a közigazgatási bíróságról szóló törvény magalkotása óta évek multak el és nem történt egyetlenegy esetben sem, hogy valamely társulat az én határozatom ellen ilyen kérdésben jogorvoslattal élt volna.

A Rába-szabályozás.

Báró Solymossy Ödön képviselő ur a Rába-szabályozásról szól és fölolvastott egy emlékiratot, melyet annak idején a Rába-szabályozás tárgyában beadott. Az az emlékirat igen érdekes, csak hogy idejét multa, mert azóta történt valami, t. i. történt az, hogy a miniszterelnök ur, mint a Jelzálog-hitelbank akkori elnökének közbenjárása folytán a társulat évi részletei leszállottak 77.000 forintra, azonkívül adóvisszatérítés fejében kapott a társulat 84.406 forintot, e szerint a társulat helyzete évenként 161.400 forinttal jobb lett. Ez mindenestre lényeges segített az ottani pénzügyi helyzeten. Különben is, a társulatnak új elnöke oly odaadással és buzgalommal teljesíti hivatását, hogy lehetetlen, hogy ennek sikerét ne lássuk. A Rába-szabályozás különben három fontos szempontból bírálendő meg. Az egyik az, hogy a belvizek még nincsenek szabályozva. A ki ármentesítő-társulatok viszonyaival ismerős, csak az mondhatja meg azt, hogy mit ér az ármentesítés akkor, hogy ha a belviz leveztés nem készült el. Az körülbelül mindegy, hogy az ember milyen vizet kap, hogy minek hívják azt a vizet, hogyha egyszer elborítja a földjét. A másik szempont, a melyből meg kell bírálni a Rába-szabályozást, az a terheknek egyenlőtlen eloszlása. A törvény ugy rendelkezik, hogy a munkálatok befejezte után lesz új osztályozásnak helye és ezért van, hogy munkálatok befejezését sokan sürgetik, de a harmadik kérdés is figyelmet érdemel és az a Fertő lecsapolásának a kérdése. Mióta t. i. Rábát töltések közé vették, műszaki szempontból majdnem lehetetlen, a Fertőnek tő gyanánt való föntartása, törvényhozási szempontból pedig maga a törvényhozás volt az — egy ellenzéki képviselő indítványára — a ki azt javasolta, hogy hat méter helyett 15 méterrel szélesítsék ki a Hanság-csatorna, azért, hogy a Fertő-vizek is lefolyásukat találják. Én különben csak annyit konstatalok, hogy a mikor az utolsó rába-szabályozási közgyűlésen a többség a munkálatok folytatását elhatározta, akkor a többséget főleg a kisbirtokosok képviselték, a kisbirtokosok zöme alkotta a többséget, a kik azt állították, hogy ők a szabályozásnak eddig inkább csak terheit viselték, de nem élvezték eléggé annak előnyeit, ezért kívánják, hogy a munkálatok teljesen befejeztessenek és ők is kedvezőbb helyzetbe jussanak. Különben a tervekhez még nem volt alkalmam hozzászólni. A terveket nemcsak műszaki, de gazdasági szempontból is meg fogom bírálni és iparkodni fogok oly álláspontot elfoglalni, mely lehetőleg azon vidék megnyugvására szolgáljon.

A gyümölcsstermelés.

Gróf Benyovszky Sándor képviselő ur foglalkozott a

gyümölcstermelés kérdésével is és fölvetette azt a kérdést, hogy mennyire haladtunk e téren. Engedje meg, hogy csak egy pár adatot mondjak. Míg pl. 1895-ben kiosztottunk 876.000 csemetét, most kiosztunk 2,373.000 darabot. Míg 1895-ben 91 holdon volt a faiskola, ma már 573 hold a faiskolák területe. Azt hittem, megvallom, hogy ez a sok faiskola fölösleges is. Mondhatom azonban, hogyha kétszer annyi faiskolánk volna is, az is kevés volna ma már, most annyira megindult a közönségünkben a vágy, hogy fásítson és hogy gyümölcsösét nagyobbítsa.

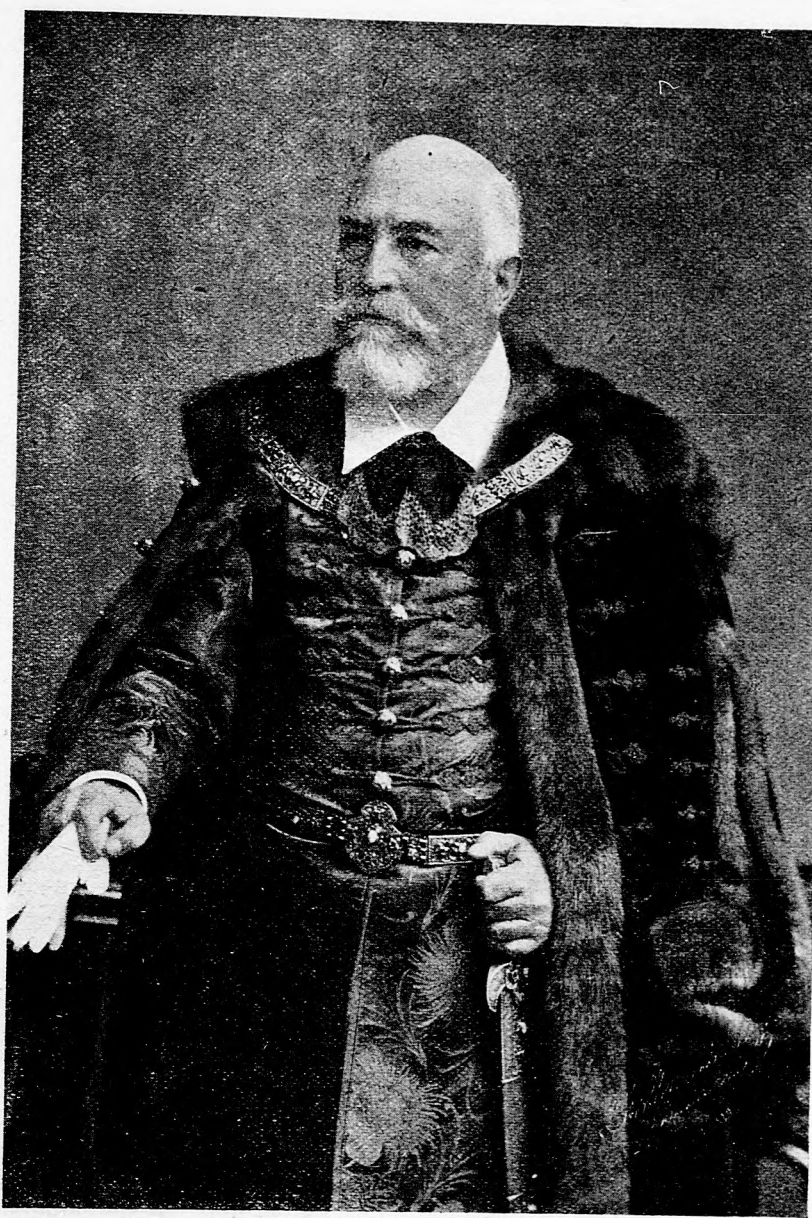
Szőlő és bortermelés.

A szőlőszetnél Eötvös Bálint képviselő ur az agrárkölesönök fiaskójáról beszélt. Bocsánatot kérek, de ezt nem lehet mondani, mert a kölesönök most is folynak. Az az elv pedig, a mit a képviselő ur fölállított, hogy t. i. a homoki szőlőket ugyanabban a kedvezményben részesítsem, mint a filloxera által elpusztított szőlőket, teljesen hibás és én ezt aláírni sohasem fogom. Mert a homoki szőlő-telepítés magától is megindult, az ma már magától is megy. (Igaz!) Általában tekintve azokat a borértékesítési viszonyokat, a miket látunk ugy Franciaországban, Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában stb., szóval az egész világon, ha látjuk azokat a nehézségeket, a melyek a bor értékesítésével szemben mindenütt mutatkoznak, akkor nagyon óvatosoknak kell lennünk és buzdítanunk kell gazdátársainkat szőlők telepítésére. — Megállítani a dolgokat már nem lehet. Megmondom, hogy miért nem? Azért nem lehet megállítani a szőlők fölujtását, noha bizonyos mértékben mérsékeltebb tempót tartani kellene, mert a fölujtást eddig inkább a nagybirtokosok eszközölték. A kisembernek természete az, hogy bizalmatlan. A kisemberek tökeereje is kevés és a kisember mindig azt nézi, hogy a szomszédban mi történik? Mikor látja, hogy a nagyobb birtokos újra telepítette szőlőjét és látja annak sikerét, utána csinálja. Most általában abban a stádiumban vagyunk, hogy a kisemberek zöme következők. Ezeknél megállítani a szőlőtelepítést, ellenkezni azzal a humanitással, mely a törvényhozást vezeti. Annyi

bizonyos és ezt tapasztaltuk Franciaországban is, hogy a nehézség nem annyira a faj-, mint inkább a tömegboroknál van. Ennélfogva nekünk nem annyira a tömegszaporításra, mint inkább a minőség emelésére és fokozására kell törekednünk.

A hegyvidéki akció.

A hegyvidéki akcióra nézve Baross János képviselő ur azon kívánságának adott kifejezést, hogy ezen hegyvidéki akciókat továbbra is folytassuk. Erre nézve megnyugtatom a t. képviselő urat, hogy ezt igenis szándékozom a jövő évben Zemplén vármegyében folytatni és Zemplén vármegye után Ugocsa vármegye van tervbe véve. A hegyvidéki akciónál Uray Imre képviselő ur élénken támada a munkácsi hitbizományi uradalmat. Méltóztassanak azonban elhinni, hogy az ilyes támadásokkal, a melyek talán részben igazak voltak 40 évvel ezelőtt, de nincsenek igazolva ma, nagyon megnehezítik a miniszternek helyzetét, mert ha egy ilyen hitbizományi uradalom tulajdonos az én kérszemre, az én fölhevámra és rábeszélésemre abba belemegy, hogy az ő közbenjárásával azt az akciókat létesítsük és ez aztán a köszönet, akkor én hiába megyek más hitbizományi uradalom tulajdonosához, mert az majd azt mondhatja: sokkal jobban járnak azok, a kik semmit sem csinálnak. A tényállás az,

Darányi Ignác földművelésügyi miniszter.

hogy gróf Schönborn Ervin először is magyar honpolgár, a főrendiház tagja, maga is érti a magyar nyelvet, fia pedig folyékonyan beszél magyarul. Másodszor van hét főtisztje.

Ezek közül öt született, kettő honosított magyar. Az egész erdészeti tisztikar — máról beszélek és nem régmúlt időkről — magyar, egy honosított van köztük. A munkakereset, a mit a gyárak stb. fuvarozás címén a munkások közt kiosztanak, 1.300.000 korona évenként. A mit az állam bérel, 14.783 katasztrális hold. Ezért 48.487 koronát fizetünk és átlag 3 korona 27 fillért egy holdért.

Meg lehet győződve, t. Ház, hogy mielőtt belementem a dologba, minden irányban tájékozódtam és az-

zal a lelkiismerettel jártam el, a melylyel az állam iránt tartozom.

A gazdasági ipar.

Major Ferencz és Leidenfrost képviselő urak nagyon hangoztatták a gazdasági iparok szükségét. Valóban azt hiszem, hogy a mezőgazdaságra nézve alig lehet valami előnyösebb és fejlődésére szükségesebb, mint a gazdasági iparok megteremtése és emelkedése. Épen ebből a szempontból kicsiben csináljuk a házi ipari tanfolyamokat az egész országban, nagyban pedig iparkodunk a meglévő iparokat fejleszteni és új iparokat teremteni. Csak a napokban tárgyaltam a pénzügyminiszter ural oly irányban, miképpen lehetne a kendertermelésnek Magyarországon nagyobb lendületet adni?

A gazdasági hitel.

Gróf Károlyi Sándor igen t. képviselő úr fölvetette a hitel kérdését és itt elsősorban a jelzáloghitelről kívánok szólni. Mindenesetre szép dolog, hogy az ország pénzügyintézetei az országnak legelhagyatottabb pontjain kelnek nemes versenyre, hogy a kis embereken segítsenek, mert hiába, azok a pontok, melyek legtávolabb fekszenek a központtól és az a nép, mely leginkább el van hagyatva, az érdemi meg először, hogy fölkaroltassék. Így történt, hogy a magyar földhitelintézet Székely-Udvarhelyen egy akciózt indított, melynek következtében névértékben adják a papírosokat 5 százalék annuitással 50 évi törlesztésre és minden költséget, becslést, telekkönyvi adatok összeállítását, ügyvédi költségeket, kizárólag maguk viselnek. Ugyaníly módon jár el a jelzáloghitelbank, mely Sepső-Szent-Györgyön egy fiókot létesít. Meg vagyok győződve, hogy rövid idő alatt már ennek a két intézetnek áldozatkész föllépése ott egészen más helyzetet fog teremteni. E mellett a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete a legutolsó közgyűlésen elhatározta, hogy 600 korona minimális kölcsönösszegekről lemegy 300 koronára és hogy 2000 koronáig terjedő kölcsönnél az adatokat saját költségén szerzi be, szóval a betáblázást és egyéb költséges munkákat maga végzi. Nem az a baj, t. Ház, mintha a központi nagy intézetek kamatlába a kisemberre magas volna, az nem magas, hanem a baj az, hogy ehhez az olcsó kamatlábhöz a kis ember nem férhet hozzá. Ezt hozzáférhetővé kell tenni s akkor a cél el van érve. Igen kívánatosnak tartanám, hogy az intézetek ne csak a Székelyföldre, hanem a hegyvidékre is gondoljanak, mert az a nép is megérdemli, hogy a hóna alá nyuljanak. Az igazságügyminiszter, a kivel e kérdésben tárgyaltam hajlandó fontolóra venni a végrehajtási törvénynek ama bizonyos többször panasztolt 156. §-át. A mellett nem idegenkedik az igazságügyminiszter ur attól, hogy oly vidékeken, a hol a nép gazdaságilag annyira el van esve és a hol a népet föl kell karolni, mint például a székely vidék, a felső hegyvidék és az országnak más vidékei is, ott a telekkönyvnek egy rövidebb egyszerűbb helyesbitése történjék. Ezekben a dolgokban az a fő, hogy gyorsan segítsünk, már pedig a telekkönyvi átalakítás munkája oly hosszadalmas, hogy azzal a célt rövid idő alatt nem lehetne elérni.

A szövetkezetek.

Attérek a szövetkezetek kérdésére. Előrebocsátom, hogy nagy érdekléssel hallgattam, gróf Károlyi Sándor igen t. képviselő úr fölszólalását, mert ő a szövetkezeti ügynek Magyarországon az első apostola és abban az öreg korban, melyben mások már pihenni szoktak, ő ernyedetlen kitartással folytatja a szövetkezeti ügy fejlesztését. (Éljenezés.) Hogy a szövetkezetekre a kormány milyen súlyt helyez, annak bizonyosságát adta akkor, mikor a szövetkezeti ügy fejlesztését a legmagasabb trónbeszédbe fölvetette.

Hogy a szövetkezeti ügy előmozdítása tekintetében a kormány nem állott tétlenül, erre nézve engedjék meg nekem, hogy csak pár adatra hivatkozzam. Az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe 253.702 tag tartozik. Mondatott, hogy a szövetkezetek száma mindössze 1287 és ebből azt a következtetést vonták, mintha Magyarország községei közül csak 1287 élvezné a hitelszövetkezetek áldását. Ehben egy kis tévedés van: t. i. a szövetkezeti törvény szerint a községi szövetkezet a szomszéd községekre is kiterjeszti hatáskörét. Így ez az 1287 szövetkezet hatásköre 4000 községre terjesztette ki. És e szerint már 4000 községben van hitelszövetkezet.

A falusi tej- és vajszövetkezetekre vonatkozólag röviden megemlítem, hogy míg 1896-ban 76 volt ezeknek száma, addig ma van 376. Míg 1896-ban a kis ember jövedelme volt ebből 1,153.000 korona, addig ma 7,017.000 korona.

Attérek már most a gabonaraktárak kérdésére. Először is kijelentem, hogy a gazdák azon törekvését, hogy szövetkezeti gabonaraktárak létesíttessenek, az állam nemcsak erkölcsileg, de anyagilag is támogatni tartozik. Ez kifejezést nyer a költségvetésben is, mert ezen a czímen évi 200.000 koronát vettem föl. E raktárakban meg kell különböztetni nagy és kis raktárakat. A kis raktárakat illetőleg az országos központi hitelszövetkezettel megállapítottunk egy szabályzatot, kimondtuk azon elvet, hogy minden kis raktárnál a befektetési költséget felében viseli az állam. Tehát egy 4000 métermázsza befogadására készülő raktárnál az állam 4000 korona segélyt ad. Ily alapon van föllállítva 3 raktár, építés alatt van 6 raktár, tervezés alatt 26. A mi pedig a nagy raktárakat illeti, a pénzügyminiszter ur sem idegenkedik attól, hogy a nagy gabonaraktárak föllállítására nagyobb áldozatot hozzon. Ezen nagy raktárak mikénti kezelése külön tárgyalás tárgyát fogja képezni és örömmel veszem tudomásul, hogy maga gróf Károlyi sem kívánja a kereskedelmet kizárni.

A pinczeraktárak tárgyában ugyancsak még a központi hitelszövetkezettel megállapítottuk azon módokat, a melyek mellett kis pinczeszövetkezeteket támogathassunk. De szükség van arra, hogy egy nagy borértékesítő szövetkezet állíttassék föl, (Helyeslés a jobboldalon.) a mely összeköti ezeket a kis hitelszövetkezeteket. Ennek a szabályai teljesen készen vannak. Ehhez az állam kész hozzájárulni 200.000 kor.-val. Ha az érdekeltség hozzáadja a szükséges 400.000 koronát. Ez azon kérdések közé tartozik, a melyeknek megoldásával nagyon kell sietni.

A tojásértékesítő szövetkezetekre nézve megjegyzem, hogy míg 1900-ban volt 95, addig 1902-ben ezeknek száma már 142-re emelkedett. A központi vásárcsarnok ellátó szövetkezet foglalkozik sikeresen a tárgyban.

Általában pedig, hogy a szövetkezetek segítőzését mily mérvben eszközöljük, mily nagy e részben a haladás, bátor vagyok csak annyit megjegyezni, hogy míg az 1900-ik évben költöttünk 68.000 koronát, 1902-re a mint a tételeket egyenkint megmutathatom, 454.000 korona van a költségvetésbe fölvéve. Azt hiszem, hogy nem lehet mondani, hogy ezt a kérdést hidegen kezeljük. Mindenesetre e szövetkezeteknél, hol nemcsak anyagi, de értelmi erőre is szükség van, hol a szövetkezeteknek jövő fejlődését csak akkor lehet remélni, ha ezen értelmi erő is rendelkezésükre áll, csak azon erővel lehet haladni, a melyett az adott helyzet lehetségessé tesz.

Az idegenek birtokszerzése.

Fölvettett, t. Képviselőház, az idegenek birtokszerzésének kérdése. Előre megjegyzem, hogy azok a számok,

a melyeket itten fölhoznak, azt hiszem, tévedésen alapulnak. Egy képviselő ur azt mondta, hogy 10 százalék van idegen kézen. Pontos statisztikai adatokkal nem szolgálhatok, de igenis kötelességemnek tartottam — nem most, hanem már régebben — bizalmas adatokat gyűjteni az összes megyékből. Ezekből azt vettem ki, hogy Magyarországon az idegen birtok körülbelül 1 millió katasztrális hold, vagyis 2 százalékát teszi ki az összes területnek. Különbösen hajlandó vagyok még alaposabb statisztikai adatokat gyűjteni és beszerezni.

Fölvettett, t. Képviselőház, a hitbizományok kérdése is. — A kormány azon a nézeten van, hogy a hitbizomány a modern jogrendszerbe nem illik be. De nem lehet elzárkózni a kérdés megbirálásánál az állami és nemzeti szempontok elől sem. Hét év alatt egyetlen hitbizományt sem engedelmzett. Most enged majd egyet Erdélyben, természetesen csupán erdőbirtokra.

Az otthon mentesítése.

Fölvettett itt az otthon mentesítésének kérdése is, mely elsősorban az igazságügyi miniszterhez tartozik, de a mely a földmivelésügyi tárczát is érinti. Erre nézve bejelenthetem, hogy e kérdéstől az igazságügyminiszter nem idegenkedik s mikor a végrehajtási törvény fog tárgyalatni, a mely tárgyalandó lesz az új perrendtartás folytán, hogy akkor megfontoltassék, vajjon emberszeretettel vezetve a végrehajtás alóli mentességek tekintetében nem kellett-e tovább menni, mint a meddig eddig mentünk, természetesen a közforgalom igényeinek megóvása mellett.

Még csak azt jegyzem meg, hogy ugyancsak az igazságügyminiszter ural együtt doldozunk a tagosítási törvény megalkotásán. A kérdés igen nehéz, de azt hiszem, annak megoldása igen szükséges és az elől elzárkózni nem volna helyes.

A telepítés.

Fölvettett több szónok által a telepítés kérdése, különösen az a kérdés, hogy az idén nem fog-e csökkenni a telepítési akció a dotáció csökkentése folytán? Ugy áll a dolog, t. Ház, hogy reméltük azt, hogy a telepítési törvényjavaslatot a legközelebbi időben lehetséges lesz előterjeszteni. De a budgettárgyalás oly hosszúra nyult, hogy daczára annak, hogy az előadói tervezet teljesen készen van, nem remélhetem, hogy a telepítési törvényjavaslat oly időben emelkedhessék törvényerőre, hogy annak hatása már ez évben érezhető lenne. A pénzügyminiszter ur azonban nem zárkózik el az elől, nehogy megakadjon a folyó telepítési munka ez évben is, hogy egy bizonyos összeget e végre rendelkezésemre adjon.

Báró Feilitzsch Arthur t. képviselő ur azt ajánlja, hogy minden vidéket tanulmányozni kell, mielőtt a telepítési ügyek dolgában állást foglalnánk. Ez, t. Ház, annyit jelentene, mint ezt az égető ügyet hosszu időre elhalasztani. Fájdalom, tapasztalás nagyon sok áll rendelkezésünkre. Az első telepítés nehézségeit ismerjük és látjuk, de a mint már ismételtelen kijelentettem, a gyermekbetegségeken túl vagyunk és az új telepítések sikerültnek mondhatók. A telepítési törvény nem lesz egyoldalú. Az a telepítés minden formájára ki fog terjeszkedni. De ugyanaz a törvény fog foglalkozni az okszerű parcellázás elősegítésével is, mert a birtokmegosztás szempontjából az talán még fontosabb, mint a törvényjavaslatnak a másik része.

Minthogy azonban éppen birtok-megosztási kérdésekről beszélek, annyit jelenthetek a t. Háznak, hogy a hol állami birtokokról van szó, vagy általában, a hol nekem befolyásom van, ott ép az elsőséget mindig a községeknek adom (Általános helyeslés) egyfelől, másfelől a

kisbirtokosok helyzetére annyi tekintettel vagyok, hogy évről-évre emelkedik az a százalék, a mely szerint az állami birtokokból haszonbérletben a kisbirtokosnak jut. Ugy, hogy most már annyira vagyunk, hogy a községeknek és az 50 holdon aluli kisgazdáknak az állami birtokok 65.5 százaléka jutott az állami birtokoknak, tehát körülbelül a kétharmad részét ezek bérlik.

A munkás-kérdés.

Fölvettett még, t. Képviselőház a munkások dolga is. Ezt a kérdést nem azért hagytam utoljára, mintha a munkások a beszéd végére valók volnának, hanem azért, mert tudom, hogy a munkások ügye iránt a Ház minden tagja egyaránt melegen érez. Azt mondja Kecskeméthy képviselő ur, hogy várják a munkatörvény eltörlését. Hát hogy azt az igazgatók várják, azt tudom, de hogy jóra való magyar munkás annak az eltörlését várná, azt most hallom először. Sőt meg vagyok róla győződve, hogy ha a munkástörvényt el akarnók törölni, akkor a munkások volnának azok, a kik ennek ellenszegülnének és azt nem engednék, elleneznék.

A mi a munkásügyet illeti, vagyok bátor jelezni két dolgot. Az egyik az, hogy szándékom van fölállítani — már ő Felsége legmagasabb helybenhagyását is megnyertem — *egy munkatanácsot* (Általános helyeslés.) t. i. egy olyan testületet, a melytől munkásügyekben véleményt kérhessek, hogy legyen egy olyan testület, a hol munkásügy a zöld asztalhoz ülhet, hol a maga sorsáról beszélhet és panaszait előadhatja. És azt hiszem, hogy ezzel megint egy lépéssel tovább megyünk, mert közelebb hozzuk a munkásokat magunkhoz és velük a közvetlen érintkezést keressük. A másik az, hogy a munkáspénztárra vonatkozó törvény novelláját szándékozom a Ház elé terjeszteni. Ámbár ha az egyéni szempontot tekintem, akkor varnék ezzel, mert mindenki azt mondhatja, hogy micsoda dolog az, egy pár év előtt magalkotnak egy törvényt és most már jönnek annak módosításával. De minthogy a módosítások mind olyanok, a melyek a munkások érdekében vannak és a melyek a munkások javára szolgálnak, ennél fogva én tulteszem magam ezen veszélyességen (Általános helyeslés.) és fogom kérni a t. Házat, hogy a munkáspénztár-törvény módosításához hozzájárulni sziveskedjék.

És itten vagyok bátor még egy körülményt kiemelni, arról szólva, hogy milyen irányban szándékozom a munkáspénztár-törvényt módosítani. A miniszterelnök ur, mint belügyminiszter, legjobban érzi, hogy mennyi dolgot adnak neki az u. n. kiházasítási és temetkezési pénztárak és különösen ezen pénztárakkal az Alföldön üzött visszaélések. Én a belügyminiszter ural érintkezésbe téve magamat, szándékozom a temetkezési és kiházasítási ügyleteket is a munkáspénztár keretébe belevonni (Általános helyeslés.) és lehetővé tenni, hogy az ilyen egyesületek a munkáspénztárba beléphessenek. (Élénk tetszés.)

Ezek azok az intézkedések, a melyeket legközelebb a munkások érdekében teljesíteni szándékozom. Legyen meggyőződve a t. Ház, hogy a legboldogabb mindig akkor vagyok, a mikor a munkások érdekében tehetek valamit.

POLITIKAI VILÁG.

Krónika a hétről.

Milliók a horvátoknak.

Ugy halljuk, hogy a magyar kormány Horvátországnak évente három millióval többet szándékozik fizetni, mint eddig. Ennek az engedménynek oka állítólag az,

hogy Magyarország Ausztria részéről ujabban fogyasztási adóvisszatérítésben részesül. Szép! Csakhogy az az összeg az egész nem tesz ki három milliót, másodsor *krótaemelés* czimén visszafizetjük Ausztriának. A «többség» bizonyára megszavazza, ha kell, de ezzel egy újabb terhet ró a szegény népre s egy újabb verejtékesöppet sajtol ki belőle.

Magyar gyárosok szövetsége.

A magyar gyáripár a maga szervezetlen mivoltában nem képes megküzdeni a külfölddel, nem képes helyesen és hasznosan közgazdaságunk előhaladására befolyjni s ez is egyik oka annak, hogy nem tudunk, európai színvonalra emelkedni. Most végre megmozdultak a gyárosok maguk, hogy saját erejükből, egy országos szövetségben egyesülve, megteremtsék az igazi, versenyképes gyáripárt. Ez csak hasznos intézkedés, mert ha jól megy az iparüzem, nemcsak a gyárosok, de a dolgozók helyzete is javul.

★

Választási mozgalmak. Az abrubbányai kerület szabadelvű pártja, hír szerint Emmer Kornél volt országgyűlési képviselőnek szándékozik a mandátumot följárlani. Politikai körökben az a hír kezdett elterjedni, hogy a Benke Gyula lemondása folytán megüresedett kézdívásárhelyi mandátumot Chorin Ferencnek ajánlották föl s ő föl is készül lépni. Ez a hír azonban nem felel meg a valóságnak, mert Chorint elvei ilyenmü szándék kivételétől visszatartóztatják.

A szerb egyházi kongresszus. A görögkeleti szerb egyházközség az ideai kongresszust július 8-án tartja meg. A kongresszusi képviselőket áprilisban választják meg.

Interparlamentáris értekezlet. Az idén Bécsben értekezletre gyűlnek az összes európai országok parlamentjeinek képviselői. A nemzetközi értekezlet magyar bizottsága a napokban értekezletet tart, melyen Visontai Soma indítványt fog betérjeszteni közgazdaságunk kérdéseinek ügyében, hogy minő álláspontot foglaljunk el a közös tanácskozáson.

Egyházi előléptetések. A király több egyházi előléptetést hagyott jóvá. Így a kalocsai főkapitánban Molnár János olvasó kanonok nagypréposttá, Majorossy János fszt. püspök olvasó, Mayer Béla v. püspök éneklő és Schweitzer József bácsi prépost örkanonokká, dr. Boromisza Tibor főesperes bácsi préposttá léptetett előbbre. Ugyanilyen kitüntetésben részesült még Kleiner Lajos bácsi főesperes, dr. Macskovics Pál tiszai főesperes is, a kik szintén magasabb rangú hivatalba helyezettek.

Tisza Kálmán halálához.

A szívós jellemü egykori miniszterelnöknek virágvasárnapon bekövetkezett halála sokáig foglalkoztatta a magyar politikai világot és a közönséget. Megbeszélétek alaposan halálának és temetésének körülményeit és várták kíváncsian «politikai végrendeletét», minőt a nagyobb tevékenységü államférfiak hátrahagyni szoktak. Eddig azonban ilyesmi nem került elő. Valamikor olyan ismert volt a Tisza Kálmán neve! nagyon is ismert! Ma sokan akadhatnak, kik azt kérdezik: ki volt ő?

Tisza Kálmán életrajza.

Tisza Kálmán született Geszten (Biharmegyében) 1830 december 10-én. Atyja Tisza Lajos, anyja *Teleki* Julia grófnő volt. Nevelését atyja különös gondja alatt nála idősebb testvérével, Lászlóval együtt otthon a szülei háznál nyerte s annak vezetése *Szőnyi* Pálra bízott.

Az erős magyar szellem, mely a geszti udvarház jellemvonása volt, a fiuk nevelésében is érvényesült. Csodálatos azonban, hogy míg Tisza Lajos, az apa autikus konzervatív volt, Biharmegyének autokrata zsarnok adminisztrátora, addig a fiuk mind liberális szellemet szívtak magukba. A tanulói pálya befejezése után (1848) a válás és közoktatásügyi miniszteriumban lett számfölötti, később rendes segédfogalmazó. A szabadságharcban részben ifju kora, részben gyenge testalkata miatt nem vehetett ugyan részt, mint önkénytes nemzetőr azonban mégis szolgálta a nemzeti ügyet pár hétig, később visszament a kultuszminiszteriumba s midőn a kormány Debreczenbe tette át székhelyét, ő is vele ment, ekkor már mint fogalmazó. A szabadságharc leverése után testvérével együtt külföldre utazott s másfél évet a külföldi politikai, gazdasági viszonyok s intézmények tanulmányozására fordított. Különösen szorgalmasan látogatta a berlini egyetemet. Majd hazatérve, a családi birtokon gazdálkodásnak szentelte idejét. 1855-ben a nagyszalontai ref. egyházmegye segédgondnokává választotta, a mely állást már atyja is viselte. Ekkor történt az a nevezetes szereplése, mely nevét akkor egyszerre ismertté tette. Az 1859. szeptember 1-én kiadott pátens, mely a protestáns autonómiát gyökerében megtámadó intézkedéseket tartalmazott, ellenszegülésre hívta ki a protestáns egyház intéző köreit. A reformátusok tiszántúli egyházkerülete még azon év őszén Debreczenben tartott közgyűlésén napirendre tűzte a rendelet tárgyalását. A visszautasításnak egyházi részről *Balogh* Péter, világi részről *Tisza* Kálmán voltak meghatározottabb szószólói. Ugyanily értelemben szólalt föl Tisza a következő év január 11-iki gyűlésen, a midőn szintén minden engedmény vagy egyezkedés határozott visszautasítását ajánlotta, a melyet az egyházkerület csakugyan magáévá tett. Tiszában az alkotmányosság rendületlen bajnokát látták akkor a nem protestánsok is. Egyházának később sem szünt meg vezetője lenni. (1867 óta a dunántúli református egyházkerület világi gondnoka volt.) Most a hatalom őt is igyekezett megnyerni s Bihar vármegye főispánjává nevezte ki, de ő azt nem fogadta el. Ugyanezen év (1860) augusztusban megnősült, nőül véve *Degenfeld-Schomburg* Imre gróf leányát, Ilonát. Mig anyja részéről a Telekikkel, Bánffyakkal, Bethlenekkel stb, most neje részéről a Károlyiakkal, Podmaniczkyakkal, Odescalchiakkal jött családi összeköttetésbe.

Az 1861-iki országgyűlésre Debreczen első kerülete választotta meg egyhangulag képviselőjének s az ezután egybegyűlt képviselők a Ház második ülésén (április 9.) őt választotta meg első alelnökké. A megalakult országgyűlésen, melynek legfontosabb tárgya az országgyűlést megnyitó trónbeszédre adandó válasz volt, két nagy párt állott egymással szemközt, az egyik *Deákkal* élén fölirat, a másik *Teleki* László gróf vezetése alatt határozat alakjában kívánta közölni a felséggel az ország óhaját. Teleki halála után a párt vezetését Tisza vette kezébe s annak nézetét ő tolmácsolta s védte a tárgyalás folyamán. Az ismét beállott provizórius korszak (1861—65) Tisza tevékenységeit nem zibbasztotta meg. Most a parlament helyett a sajtót használta föl eszméi megismertésére. A «Hon»-ban és a «Magyar Sajtó»-ban megjelent vezércikkei a gazdaság, a kereskedés és ipar legfontosabb kérdéseit, valamint a parlamenti felelős kormány és vármegyei rendszer összeférhetőségét veszik tüzetes tárgyalás alá. E nagyfontosságú tárgyra később (1865) ismét visszatért s Parlamenti felelős kormány és megyei rendszer czimü önálló röpiratban is elmondta nézetét, melynek tartalma az: «nemhogy összeférhetetlenek lennének, de sőt ha jól szervezettek, kiegészítik egymást, mindenik ellensúlyozza a másikkal minden más viszonyok között

nyilvánuló hibáit, pótolja hiányait». Midőn a koronát különösen Deák husvéti cikkének hatása közelebb hozta a nemzethez s a királyi leirat 1865 dec. 10-ikére az országgyűlést ismét összehívta, Tiszát ismét Debreczen választotta meg képviselőjének s ezen a nevezetes országgyűlésen *Ghyczy* Kálmánnal a balközép vezére volt.

Befolyása és tekintélye 1867-től mindinkább emelkedett, s nem csökkentette ezt az a meghasonlás sem, mely pártja kebelében a delegációba lépés miatt merült föl, s a melynek orvoslására 1868. márczius 17. Nagyváradra értekezletet hívott össze.

Ezen az értekezleten hozták a híres bihari pontokat, melyeknek alapja az, hogy Magyarország semmi más nemzetnek, vagy országnak alá nem vetett szabad és független ország. Ennek alapján a pontok követelték a delegációknak és a közös miniszteriumoknak eltörlését, önálló hadsereget, pénz- és kereskedelmi ügyeink függetlenítését és hazánk törvényes függetlenségének diplomáciai elismertetését.

Neki és pártjának jelentékeny szerepe van abban, hogy az országgyűlés a német-francia háborúval szemben a semlegesség mellett foglalt állást, a mely tény világtörténeti fontossága; a nemzetiségi törvény is részben az ő szellemének bélyegét viseli magán. 1873. a balközép másik vezére, *Ghyczy* Kálmán belépett a kormányba s most Tisza egyedül vette kezébe a párt vezetését. 1875 február 3-án tartott beszédének hatása alatt a *Bittó*-kormány lemondott s az 1867-iki közjogi alapon a Deák-párt s balközép között fuzió jött létre. Ekkor alkudozás folyt *Andrássy* és Tisza között a Deák-párt elnevezésére nézve. Tisza azt kívánta, hogy a Deák-párt mint ilyen szűnjön meg s a párt és a balközép tagjai alakítsanak egy nagy liberális pártot. *Andrássy* hangoztatta, hogy a 210 tagból álló Deák-párt nem adhatja be derekát a 70 középpártinak, a mint azonban az eredmény mutatja, mégis Tisza Kálmán követelése lett a győztes. Az így alakult (1875 márczius 3-án) egyesült szabadelvű párt kormányban Tisza Kálmán a belügyminiszteri tárczát fogadta el, *Wenckheim* Béla báró lemondása után pedig 1875. okt. 2. miniszterelnökké kinevezetvén, a kormány vezetését is ő vette át (1875—90.) ő volt Magyarország miniszterelnöke s a mellett 1875—87 (közben megszakításokkal, a mennyiben 1878 október 11-től december 5-ig pénzügy-, 1879 július 11-től szeptember 25-ig személykörűli miniszter) belügy-, 1887—90 pénzügyminisztere.

Miniszterelnöksége alatt megrázkódások is többször érték a kormányt. Így 1877-ben az Ausztriával való kiegyezés ügyében folytatott tárgyalások idejében le is mondott (febr. 7), de senki sem merete helyette elvállalni az új kormányalakítás terhét, a következő évben pedig Bosznia és Hercegovina okkupációja miatt a mely az országnak nagy áldozatokba került, de a béke biztosítása, a monarchia hatalmi állásának emelése s keleti politikánk érdekei miatt elkerülhetetlen volt. A következő évben (1879), mint *Andrássy* Gyula gróf segédje, második nagy politikai ténye volt az osztrák-magyar monarchia és Németország között létrehozott védő és támadó szövetség, melyhez később 1882-ben Olaszország is hozzájárult, létrehozván ezzel a hármasszövetséget.

1886-ban a Janszky-ügy rendítette meg kormányát. Az 1888 végén beterjesztett véderőjavaslat igen erős ellenzéket idézett elő és Tisza Kálmán állását a parlamentben megingatta. Az 1889. évi véderő-törvény oly nehézségekbe ütközött s oly utczai zavargások voltak, a melyek állását teljesen megingatták s tekintélyén nagy csorbát ejtettek. Ekkor már csak idő kérdése volt bukása. Ez nem is késett soká. 1890 márcz. 13-án a honossági törvény revíziójának tárgyalása alatt tett nyilatkozata

következtében, a melynek beváltása Kossuth kijelentései s pártjának magatartása miatt lehetetlenné vált, lemondott a kormányról és mint «közlegény» vonult vissza a párt kebelébe. Hosszu miniszterelnöki működésének sarkalatos és jellegzetes eredményei egy konszolidált kormánypárti többség szervezése, a közlekedés föllendülése, a pénzügyi helyzet javulása; a főrendiház reformja, a közegészségügyi és középiskolai törvény, a közigazgatási bizottságok létrehozása, a köztisztviselők minősítése a nyugdíjtörvény, a nemzeti színház dotációja stb. Mindenben inkább a megalkuvásnak, mint a gyökeres megoldásoknak volt az embere. Ezért gyakran és keményen támadták meg azon szempontból, hogy inkább a pártokkal és egyénekkel való elbánásban ügyes, mint szilárd elvek és eszmék után induló; inkább taktikájának, mint a nemzet szellemi és erkölcsi ereje kifejtésének köszöni hatalmát és annak tartósságát.

Tisza Kálmán politikájának jellemzését az a kijelentés foglalja magában, melyet az 1861-iki országgyűlésen (ápr. 19.) alelnökké választatásakor tett: «Bátraknak kell lennünk nemcsak személyesen, de politikánkban is és mégis óvakodnunk kell a vakmerőségtől; nekünk okosoknak és előrelátóknak kell lennünk, de fölöttébb vigyázni egyszersmind, nehogy ezen két magában megbecsülhetetlen tulajdon tulajdosa által gyáva politikát kövessünk s óvatosságból magunk adjuk föl azt, mit veszélyeztetni nem akarunk.» Politikai szónoklatait a keresetlen, minden szóvirágoktól ment egyszerűség jellemzi. Nincs senki a parlamentben, ki annyit és annyiszor beszélt volna a legkülönbözőbb kérdésekben mint ő. Erdemei elismeréseül a nemzet nagyrésze miniszterelnöksége tiz éves jubileuma (1885. nov. 29.), egyháza pedig gondnoksága 25-ik évfordulója alkalmával (1892) nyilvánította elismerését és háláját, a király meg 1880-ban a Szent István-rend nagykeresztjével tüntette ki s ezenkívül a német fekete és vörös sas-rendjel, az olasz Lazarus-rend, a román csillagrend, és a szerb Takova-rend nagykeresztjének stb. is birtokosa volt.

Közlegénykedése óta a nyilvánosság előtt keveset szerepelt s inkább a háttérben működött, dirigált, a csatába pedig másokat, rendesen István fiát bocsájtotta. A nyilvánosság előtt csak 1900-ban, születésének 70-ik évfordulója alkalmával mondott nagyváradi beszédével keltett föltűnést. A legutóbbi 1901-iki általános képviselőválasztásokon Nagyváradon megesett az a csodaszámba menő esemény, hogy Tisza Kálmán Barabás Béla függetlenségi párti jelölttel szemben kisebbségben maradt. Ekkor sőt, *Degenfeld-Schomburg* József gróf lemondott református főgondnoki állásáról, hogy Tisza Kálmán, mint sorban utána következő főgondnok bejusson a főrendiházba. Erre azonban nem volt szükség, mert *Ebergényi* Sándor, *Abrudbánya* város képviselője mandátumáról lemondván, helyébe ez év január 15-én egyhangúlag Tisza Kálmánt választották meg képviselőnek.

Ekkor azonban már erősen betegeskedett s virágvasárnapon végre elragadta a halál.

Tisza Kálmán családja.

A borosjenői nemes és borosjenői és szegedi gróf Tisza-család egyike a legtörzsökösebb magyar nemesi családoknak. Azonban mint a legtöbb magyar családnak, úgy a Tisza-családnak eredete is homályba vész. Első ismert őse a családnak *Tyza*, kit egy 1211-iki oklevél II. Endre király udvarnokának emelt. A család fényének megalapítója az 1650-ben elhalt Tisza György és a XVIII. század végén elhalt I. László volt, ki *Lehoczky* és *Hajós* ügyvédekkel visszaperelte a modenai hercegre át szállott birtokokat s cserébe kapta *Gesztet*, *Bogyiszlóházat*

és Csengődöt. Ennek a Lászlónak az unokája volt Tisza Lajos, a híres bihari adminisztrátor, Tisza Kálmán atyja. Tisza Lajosnak hét fia volt, köztük Kálmán a negyedik. Testvérei közül III László, a legidősebbik és II Lajos és Béla korán elhaltak. IV. László az ismert politikus, III. Lajos a szegedi gróf, Domokos a költő.

Tisza Kálmánnak három fia és egy leánya volt. Legidősebb fia István gróf, az ismert nevű politikus, ki Tisza László leányát, Ilonát bírja nőül. Paulina lánya *Radvánszky* Béla báró koronaörhöz ment feleségül. Kálmán gróf, ki a politikától távol, tisztán gazdaságának él, Keglevich Erzsébet grófnőt, Keglevich Gábor gróf leányát vette nőül. Negyedik és legifjabb gyermeke, Lajos gróf, 1879-ben született s még fölsőbb iskolai tanulmányait végzi. Unokái István grófnak két gyermeke, V. István és Julianna, továbbá Kálmán grófnak és Radvánszky Béla bárónak két-két gyermeke. Tisza Kálmán fiai grófi rangot és a szegedi predikátumot nagybátyjuktól, Lajos gróftól örökölték, ki agglegény lévén, gyermek nélkül halt el.

Epizódok Tisza Kálmán életéből.

Tisza Kálmán jellemző sajátja volt politikai pályafutásán a várás. A helyzet fölismeréséből folyólag az alkalmas időpont kivárása. Erre nézve legkarakterisztikusabb a Janszky eset.

Mikor a Janszky-ügy rosszra kezdett fordulni azzal, hogy Tiszának a Janszky fölött mondott kritikája megharagította a királyt s a király Janszkyt előléptette, mintha a villám csapott volna le az országra. Egyszerre megmozdult az egész nemzet. Forrt a közvélemény. A sajtóban viharzott a nemzet fájdalma, haragja, elkeseredése. Megelevenedni látszottak a régi eltaposott kísértetek. A neheztelés kölesönös volt. A király szíve is lázongott s különösen Tiszára volt ingerült. Látni se akarta. Felhős, összeránczolt homlokkal járt-kelt a szobáiban. Nem is fogja fogadni Tiszát, ha följön. Pedig okvetlenül följön most panaszkodni, lamentálni, lefesteni az ország háborúját az előléptetés miatt. Minden órán várható. No hiszen csak ide jöjjön.

S ime elmúlt egy nap, elmúlt két nap és Tisza nem jött Bécsbe. A király csodálkozott. Mégis csak furcsa, hogy Tisza nincs még itt, hiszen kénytelen eljönni. Hiszen szoritják otthon.

De megint elmúlt vagy két nap és Tisza nem jött.

— Megfoghatatlan ez! — töprengett a király. — Mi történt azzal az emberrel? — Was ist mit dem Tisza? Wo ist er? — kérdi végre tanácsosaitól.

Ezek aztán megmondták neki, hogy biz az hazament Gesztre és kuglizik otthon a fiaival. A királyt valóságos türelmetlenség fogta el. Mert ez mégis szokatlan és rendkívüli, hogy ő nem jön panaszkodni. Hát mért nem jön? Mitől tart? Hiszen nem enne meg.

Tisza azonban nem mutatkozott. Mintha teljesen elveszett volna, várt. Midőn aztán a király haragja elmúlt, akkor jött elő Tisza az odujából, akkor utazott el Ischlbe s a király már vágyott rá, valósággal megörült neki, mikor meglátta.

Igy tudta kivárni mindig az alkalmas pillanatot.

Midőn 1888-ban Eperjes, Nagy-Károly és Toroczko porig égett, az akkori Segítség-albumban Tisza Kálmán a következő nevezetes mondást írta:

«A jókedvű adakozót szereti az Isten.»

Azóta ez a nevezetes mondás szálló igévé vált.

A borralaló. Tisza Kálmán miniszterelnök korában egyszer hazafelé indult a szabadelvű-párt klubjából. Az öltözőben belebujt téli kabátjába. A háta mögött segítette valaki. Azt hitte, szolgál; és tiz krajezár borralalót nyomott a markába. Ekkor a kíséző megszólalt:

— Köszönöm a szivességedet, kegyelmes uram!

Gajári Ödön képviselő volt. Tisza Kálmán ránéz és azt mondja:

— Akkor add vissza a tiz krajezármat, mert az csak szolgálának jár, örülök, hogy megtakarítottam.

Gajári azonban nem adta vissza, aranyba foglaltatta és ma is az órája lánczán viseli.

*

Wer sind Sie? Midőn a szegedi árvíz után a király Szegeden járt, kíséretével együtt a várba vonult. A várkapunál Schmitzhausen főhadnagy teljesítette a szolgálatot (átették a házi ezredtől később az osztrák Landwehrhez). Nagy erős ember volt, tipikus mord katonalak. A király kísérete, a hogy fölhaladt a falépcsőn, egy igénytelen, szürke szakállas sovány embernek utját állta a főhadnagy.

— Nem szabad fölmenni — szól neki erélyesen.

A szürke ember nem felelt, csak haladt volna föl, de a katona újból utját állta.

— Nem érti? Nem szabad fölmenni most — szól rá németül.

— Oh — felelte csendesen a szürke sovány ember — ich muss hinauf.

A főhadnagy már igazán vakmerőségnek gondolta ezt. Ez a kopottság akar a legfőbb ur kíséretébe tolakodni.

— Wer sind Sie den eigentlich? — kiáltott reá.

Amaz csendesen felelt:

— Ministerpräsident Tisza...

A mi után katonai részről természetesen gyors félreállítások következtek.

*

Az arczkép. Tisza Kálmánhoz miniszterelnök korában beállított egy német zug-viczlap szerkesztője s kérte tőle az arczképét.

— Megkaphatja a fényképésznél — volt a természetes válasz.

Mikor aztán az arczkép megjelent abban a szennyes ujságban, a szerkesztő megint beállított egy jókora számlával.

— Minek fizetnék — mondta neki Tisza Kálmán — mikor az élczlapok ingyen közlik arczképemet, még pedig egész éven át.

*

A kék szemüveg. Tisza Kálmánnak híres volt a kék pápaszeme és a szemének különös hunyorgatása. Csanády Sándor sohasem mulasztotta el azért, hogy beszédközben oda ne kiáltssa neki:

— Mit hunyorgat a szemével?

Vagy ezt:

— Hiába hunyorgat a miniszterelnök ur a kék szemüvege mögöl! Bécsi szemüveg az!

Egyszer aztán megsokalta Tisza a Csanády kirohanásait és azt kiáltotta neki:

— Azért én nem lovagoltam bandériumban a császár elé az ötvenes években!

Csanády elsápadt és ettől fogva nem bántotta többé Tiszát. Mert bizony megtörtént, hogy a hajthatatlan kurucz is benne volt a bihari bandériumban, mikor az uralkodó körutat tett a Bach-korszakban az országban.

De ezt csak Tisza, a ki szintén bihari birtokos volt, tartotta emlékében.

★

Mennyire becsülte magát. A generálisnak Mojszilovics György volt az állandó bérkocsisa, a ki naponkint husz forintot kapott, hogy Magyarország mindenható kormányelnökét az országgyűlésből hazarepitse. A jámbor bérkocsist kevesen ismerték e néven, mert fiakkeros szokás szerint a Schneider gunynevet ragasztották rája. Most szegény, nagyhatalmu gazdájának bukása után, egyfogatuvá sülyedt, hanem azért fölesillan a szeme, ha az aranjúezi szép napokról van szó, melynek emlékére barátai most is Tiszának hívják.

Van-e budapesti ember, a ki nem látta az örülten vágató két szürkét, melynek kocsisa nem respektálta a gyors hajtás tilalmát, mert láttára a rendőrörszem ijedten vágódott haptákba s peczkesen szalutált, tudván, hogy a kocsiban Tisza Kálmán ül.

A véderő-vita alkalmával vér festette Budapest utczeit. A magyar főváros csaknem ostromállapotban volt. Az utcákat lovas és gyalogos katonák szállották meg és fegyverrel zavarták széjjel a tüntetőt és a békés járókelőt. A Muzeum-köruton az elkeseredett tömeg megállította az ismert szürkét s föl akarta borítani a kocsit, hogy Tiszát meglincselje, Schneider azonban megcsapkodta táltosait s azok örült vágatással iramodtak tova. A miniszterelnöki palotához érve, Tisza Kálmán — két forintot csusztatott a kocsis kérges markába, a ki a borralót még aznap elitta szűkebb baráti körben valamelyik kurta korcsmában.

Mojszilovics-Tisza-Schneider, a konflissá vedlett bérkocsis, valahányszor fölemlitik neki bravurját, mélabusan szokta megjegyezni:

— Igen, két forintot kaptam. Mindenki maga tudja legjobban, hogy mennyit ér.

És megtörli szemét az odalopódzott könnyektől.

A földműves imája.

Atyánk! ki fenn lakol az égben,
Hatalomban és dicsőségben,
Tekints alá onnan felül:
Im! a tavasz derüje vonja
Ekém vasát és támad nyomba
Friss fordítás, friss rögre dül.

Szántok... szántok... nyomán ekémnek
Barázda meg barázda mélyed.
Mig gondom völgyből hegyre száll,
Hol a rügybontó nap sugára
Az alvó szőlőtő javára
Kapám segítségére vár...

Oh, Uram! engedd kegyelmesen,
Hogy munkám terhát viselhessem,
Aczélozd karom erejét!
S ha immár készen vagyok véle,
Rá ajkam áldásodat kérje
Egy forró sóhajban feléd:

Szállj alá lelked erejével
S azt fübe, fába oszszá széjjel.
A harmat és a napsugár;
Borban, buzában, legyen bőség,
Jég el ne csapja, se a hőség,
Ne nyiljon panaszra a száj!

S vehessen részt abból magának
Minden polgár, kit e hazának
Szent földje hordoz s mind a hány
Kenyered eszi, borod iszszá,
Legyen hozzád igaz, hü, tiszá,
Szívben, lélekben, oh hazám!

Ács Ferencz.

UJDONSÁGOK.

Uj polgármesterek. Nagy-Kanizsán Vécsey Zsigmondot újból megválasztották. Nagy-Váradon Rimler Károly eddigi főjegyző lett szótöbbséggel polgármester.

A közoktatásügyi miniszter az alkoholizmus ellen. A közoktatásügyi miniszter az összes tartományi iskolai hatóságokhoz rendeletet intézett, a melyben az általános nép- és polgári iskolák, valamint a tanító- és tanítónőképezdek tanítói kara utasítatik, hogy az oktatásnál előforduló minden alkalmat fölhasználjanak arra, hogy az ifjúságot határozottan figyelmeztessék a folytonos és tulzott alkoholélvezet veszélyére és az iskolai könyvtárak könyveinek kiválasztásánál ügyeljenek a tanítók arra, hogy az alkoholizmus leküzdésére irányuló könyvek ott meglegyenek és az ifjúság kezébe juttassanak. Azonkívül az ifjúság között szétosztandó népies irat szerkesztése iránt szintén lépéseket tettek. — Ez nem nálunk történt, hanem — Bécsben.

= **A millomos gyilkosa.** A newyorki esküdtszék heteken át foglalkozott Patrick ügyvéd pörével, a ki azzal volt vádolva, hogy Price William amerikai milliomost meggyilkolta. Patrick ugyanis rávette Price szolgáját, hogy a 80 esztendőös milliomost kloroformmal megmérgezze s azután egy hamisított végrendeletet mutatott föl, a melylyel Pricenak 5 millió dollár értékű vagyonát magának akarta megszerezni. Mint Newyorkból táviratozzák, az esküdtszék negyvenháromnapi tárgyalás után befejezte a pör tárgyalását. Az esküdtszék Patrick ügyvédet bűnösnek mondotta ki s e verdikt alapján a törvényszék halálra ítélte. A pör az államnak kétszázötvenezer dollárjába került.

Olay tizenegy napja. Lánczy Leó nagyur otthon és a kereskedelmi bankban. Sok ember jár naponkint nála, tehát Olay Lajos, a papverő beláthatta volna, hogy az nem sértés, mikor ő, Lánczyhoz menvén, az előszobában várni kénytelen. Ezt Olay Lajos nem látta be s azért olyan szavakkal illette a bankárt, hogy ez indittatva érezte magát Olay provokálására. Ez történt tavaly januárban. Január 10-én aztán lovagiaskodtak, a miből Lánczy Leó némi bőrfolytonossági hiánynyal került ki. Villámgyors igazságszolgáltatásunk rövid egy évecske alatt eljutott odáig, hogy a két lovagot a mult héten «felelősségre» vonhatta s a törvény szigorával sujthatta. Csak szép az a törvényelőtti egyenlőség! Mert ha két parasztlegény tör egymás életére, holtukig megemlegetik a törvényt, mely ezt tiltja. A két nagyságos ur meg is emlegeti e napot, mert a bankár ur kapott 3. záge három egész napi államfogházat, a törvényhozó ur pedig tizenegynapi, ugyancsak állami pihentetést. Ez a tizenegynapi enormis pihentetés, az az államfogház akképen érte Olay törvényhozó urat, hogy öt kétszeres lovagiasságáért ítelték el s össz-büntetésképen sujtották tizenegy nappal. Igazán, nagyon szép a törvény előtti egyenlőség.

= **Drága csók.** Winterthur német városkában egy tizennyolczéves ifju az utcán találkozott egy iskolás leánykával, a ki az iskolából ment hazafelé. Minthogy épen senki sem volt az utcán, a fiatalember hirtelen elhatározással megragadta a leányt s hevesen megcsókolta.

A leánykát halálra ijesztette a váratlan merénylet és segítségért kiáltott, de az ifju eközben már eltűnt, de a leányka leírása alapján letartóztatták. A leányka az ijedtségtől idegbajt kapott és jó ideig betegen feküdt. Atyja a «merénylet» ellen testi sértés czimén följelentést tett. A fiatal ember a bíróság előtt beismerte tettét, de azzal védekezett, hogy érthetetlen kényszer hatása alatt cselekedett, a melynek nem tudott ellenállni. A bíróság azonban nem fogadta el a védekezést, hanem százkorona büntetésre ítélte a fiatal embert s azonkívül kötelezte, hogy a megbántott leánykának kétezer korona bánatpénzt fizessen. A csók így a pörköltiségekkel együtt közel kétezerkétszáz koronájába került a fiatal embernek, a ki máskor bizonyára jobban meggondolja magát, mielőtt egy leányt az utcán megcsókolna.

A nagykátai rablógyikosság. A nagykátai három szörnyeteg: Ördögh Tóth Pál, Tilalmas Vonnák Mátyás és Brunzlik Kármán Mátyás ügyében, a kik az ősszel Nagy-Kátán a Löwinger-családot fényes nappal meggyilkolták — Kiss Gyula dr. pestvidéki vizsgálóbíró már befejezte a vizsgálatot és az iratokat az ügyészséghez tette át. Az ügyészség legközelebb megteszi vádindítványát, úgy hogy a főtárgyalás még valószínűleg a nyári szünet előtt végbemegy.

A leánykiházásító-egyesület közgyűlése. Az Első Leánykiházásító Egyesület mintszövetkezet márczius 25-én tartotta rendes közgyűlését. A mint a fontosabb mérleg-tételekből és a jelentésből kitűnik, az 1901-ik kezelési év eredményesnek mutatkozik. Új beiratás volt 13.359 jutalékrész. Nászjutalék fejében kifizettetett: 630.265.21 korona. A mérleg 7.874.335.14 korona vagyonállományt állapít meg. A jelentést és mérleget a közgyűlés tudomásul vette és Krisztinkovics Béla és Braun Fülöp dr. ügyvéd urak indítványára az összegazgatóságnak köszönetet és elismerést szavaztak. A felügyelő-bizottságba egy év tartamára újból megválasztottak a volt felügyelőbizottsági tagok. Miután az elnök még e hó 20-án dr. Stamberger Ferencz kir. közjegyző jelenlétében 8 díjmentes nyereséget kötvény a «D» osztályból való történet kisorsolásának eredményét kihirdette, berekesztetett a közgyűlés.

Vasuti szerencsétlenség. Hétfőn hajnalban a Budweisből Pilzenbe induló személyvonat, mielőtt a strakonitzi állomáshoz ért volna, egy üres szeneskocsiba ütközött, melyet az erős szélvihar hajtott ki a nyílt pályára. A mozdony és két podgyászkoesi kisiklott, két kalauz és nyolcz utas pedig megsérült.

Kolera Arábiában. Medinában márczius 16-tól 24-ig tizenegy, Mekkában márczius 18-tól 24-ig kétszáz-tizenhárom, Dsidában pedig ugyanezen idő alatt tizenhét ember halt meg kolerában. A járvány kezdete óta 1129 embert pusztított el a vész.

Agyonsújtotta a villám. A biharmegyei bősörményben szerdán nagy vihar volt; a villám beütött Kutasi Ferencz házába s a gazdát, ki a konyhában állt, agyonütötte. Biharmegyében mostanában óriási viharok dülnek, nagy károkat okozva a gazdaságban.

Szobor Tisza Kálmánnak. A nagyváradiak bukott képviselőjüknek, az elhunyt Tisza Kálmánnak szobrot akarnak emelni s a város főutcáját Tisza Kálmán-útnak fogják elnevezni. Bizonyosan sok jót tehetett nekik az elhunyt generális.

Lábmosás a Mátyás-templomban. A budavári Mátyás-templomban nagyesütörtökön dr. Kohl Medárd fölszentelt püspök végezte a szokásos lábmosást dr. Nemes Antal apátplebános, dr. Klinda Teofil esztergomi kanonok és Berger és Andor udvari papok ségedletével. Nagymise után következett a lábmosás, melynél mint «apostolok»

Oczelka János 68 éves, Fuszek György 69 éves, Schulez Lajos 75 éves, Felk Mátyás 77 éves, Luling Ferencz 75 éves, Pelykó Simon 80 éves, Varga Lajos 84 éves, Doleschal Ferencz 86 éves és Rauchekker József 87 éves budai polgárok szerepeltek. Az apostolok teljesen új öltözetet és egy zacskó ujveretű ezüstpénzt kaptak a hercegprimástól.

A perzsa sah Európában. Tavaly volt nálunk a perzsa sah, most ismét európai körutra indul. A nyáron Karlsbadba érkezik, onnan Krakóba, Bécsbe, Velenzébe, Rómába, Milánóba, Berlinbe, Londonba stb, utazik. Budapest nincs a programba belevéve, de azért valószínűleg lesz szerencsénk hozzá, mert a magyar fővárosban annak idején igen pompásan érezte magát.

Magyar szó a tót templomban. A breznóbányai templomban tót nyelven folyik az istentisztelet. A város magyar lakói azonban márczius 15-ére megkérték a lelkészt, hogy magyar nyelven tartson beszédet, a mit az megis tett. E miatt a pánszlávok megtámadták az agg lelkészt, de ő megfelelt nekik, kijelentvén, hogy gondja lesz arra, hogy ezentul minél több magyar szó hangozzék el a templomban.

Félben maradt sztrájk. Fiumében az Abbaziába induló személyszállító hajó munkásai hirtelen kijelentették a héten, hogy nem dolgoznak, míg bérüket föl nem emelik. A hajó már indulásra készen állt s ha törésre kerül a dolog, a legnagyobb szerencsétlenség keletkezhetik; a társulat igazgatója azonban rögtön megadta a munkásoknak, a mit kértek, így a baj elhárult.

A török trónörökös meghalt. Mohamed Resad herceg, a török szultán testvéröccse, a török trón örököse szombaton meghalt. Már napok előtt betegeskedett s biztosra vették halálát, mert állítólag egyik háremhölgye mérget öntött kávéjába. A török szultán udvarában mostanában sok ilyen titokzatos esemény történik. A meghalt trónörökös különben mindenki gyűlölte, mert igen erőszakos, zsarnoki jellemű férfiú volt.

Hatszáz ezer helyett hatvan korona. Egy Gligoreszku nevezetű arad-gáji rézöntő és huga néhány hét előtt arról értesült, hogy 600.000 korona örökség maradt reájuk rokonságuk révén. Utánajártak a dolognak, de mennyire lelohadt örömük, mikor tudtukra adták, hogy az örökség nem 600.000, hanem csak 60 korona. Valami tévedés volt a dologban. Így aztán kisült, hogy még anynyi fillért sem kápnak, mint a mennyi koronáról álmodtak.

Elfogott sikkasztó. Sztahulyák István budapesti vámházi postai tisztviselőt, a ki több ezer koronát sikkasztott, hétfőn Hamburgban elfogták.

Árviz Amerikában. Az Amerikai Tenesseeben óriási áradások vannak, melyek nagy károkat okoznak. Az árviz által okozott kár eddig 4 millió dollár (20 millió korona) 22 ember pedig életét veszítette.

Népek és nemzetek.

A délafrikai háború.

Az elmúlt héten fordulat állott be, vagyis remélhetőleg a legközelebbi napokban fordulat áll be az angol-búr háború történetében. Megkezdődtek ugyanis a békealkudozások. Az Isten tudja hogyan kezdődtek. Az angol lapok azt híresztelik, hogy a búrok tették először a békeajánlatot, ez azonban nem lehet valószínű, mert a búrok, a kiknek a helyzete most a lehető legjobb, csak az esetben teszik le a fegyvert, ha Anglia az 1901-iki békeajánlatnál sokkal messzebbmenő engedményeket tesz.

Akárhogy áll is a dolog, mind az angolok, mind a bírók óhaja az, hogy minél előbb véget érjen ez a hosszú háború.

Az angol királyi ház nagyon föl van háborodva Chamberlain ellen, a miért ezt a hároméves háborút Angliára hozta s Edward király maga küldött megbízottakat a békealkudozások czéljából. A békekeziót az európai államok is támogatják, de Krügernek az a véleménye, hogy a háború tovább fog folyni mindaddig, míg az angolok megadják a bírók teljes függetlenségét, mert most aligha hajlandók még ezt a föltételt elfogadni.

De Wett és Stein bíró államférfiak már közeledtek az angolokhoz s Schalk-Burgernek sikerült is velük megkezdni a béketárgyalásokat, de eddig még semmi eredményről hír nem érkezett. A két fél között jelenleg fegyverszünet van. Mi valószínűnek tartjuk, hogy az angolok kénytelenek lesznek engedni. Már is nagyban kedveznek a bíróknak, a mennyiben azokat az angol tiszteket, a kik résztvettek a bírók agyonlövésében, súlyos büntetéssel sújtják.

Mindenesetre reméljük minden jót addig is, míg egy szép napon földerül a haretér felhős egén a béke csillaga.

A belgák a hazárdjáték ellen.

A játékhelyiségekről szóló törvényjavaslat 1895 óta fölváltva foglalkoztatta mind a két kamarát, a nélkül, hogy ebben a dologban megállapodásra tudtak volna jutni. Most végre elfogadta a kamara ezt a törvényjavaslatot, a melyet a szenátus már 1901 decemberben megszavazott. A kamara a nyolcz szakaszból álló javaslatot 93 szavazattal fogadta el hét ellenében; tíz képviselő tartózkodott a szavazástól. *A törvény megtiltja a hazárdjátékot s az ellene vétőket hat hónapig terjedhető fogsággal és ötezer frankig terjedő pénzbüntetéssel sújtja, ha a hazárdjátékból hasznot huznak. A törvény büntetést szab azokra is, a kik hazárdjátékokra ösztökélnek. Visszaesés esetében a büntetés megkettőzethető.*

A MAGYAR GAZDA.

Április havi teendők.

1. A konyhakertben. A növénymagvak nagy része hóban mind elvethetők. A magrépa, maghagyma, magkáposzta stb. e hó elején, ha az idő kedvező, kiültethetők, ugyszintén a többi mának szánt növények is. Káposzta-, kel-, kalaráb-, salátamagvak korai használatra szabadföldben elvethetők. Korai fehér juliusi és a cinquantinokukoricza asztali fogyasztásra, májusi hónapostreték, borsó, bab és krumpli egyáltalában lerakhatók. Ha az őszi vetésű zöldség nagyon ritka, vagy sehogy sem kelt: úgy ismét e hó közepéig veteményezhető. Szent György után az ugorka, dinnye és tök, valamint a bab különböző válfajai is elvethetők. A mult hónapban említett munkák és veteményezések még folyvást utánpótolhatók.

2. Gyümölcsösben. A gyümölcs-csemeték oltogatása folytatható, a még elmaradt nyesegetés, különösen a későbbben fakadó őszi gyümölcsöknél egész erejében foly, míg a fák meg nem indultak. Hideg éjszakák alkalmával a virágzó s virágaikat már elhullatott fák gyümölcsének fagy elleni oltalmazására különös gond fordítatik. A még talán elmaradt egyes hernyófészkeknek leszedésére itt az idő; nehogy azok kikelve romboló munkájukkal a gazdáknak kellemetlenségeket okozzanak. A fiatal gyümölcsfák gyökereit tanácsos jó érett marhatrágyával körülrakni, hogy azoknak gyökerei körül a talaj mindig

elegendő nedves legyen, miáltal a csemete vignövését tetemesen elősegítjük, ugyszintén az öregebb gyümölcsfák körül is a talajt egy méter szélességben fölporhanyítjuk és ha ősszel nem lett megtrágyázva, ugy ezt is most végezhetjük. A faiskolák fölászása e hó elején mulhatatlanul szükséges, hogy a magról nevelt vagy már szétültetett csemeték a levegő és nap jótékony hatásának kitéve legyenek. A szeder-csemetéket is legjobb e hó második felébe szétültetni.

A szőlőben. Ha a mult hóban a befedett szőlőket az időjárás miatt még ki nem nyithattuk volna, ugy e hó elején végezhetjük; oly vidékeken pedig, hol fedni nem szoktak, az első kapálást megkezdjük s a még esetleg hátralevő metszést folytatjuk. Ha a karók ősszel ki lettek szedve, ugy metszés után első dolgunk a karózás s csak azután végezzük a kapálást. A szálvesszős miveleteknél a vesszőket az alkalmazott művelési módnak megfelelőleg kikötözzük s ennek megtörténte után a letaposott földet kapával fölporhanyítjuk, hogy a talaj felülete kissé megszikkadjon.

A régi szőlőkben a mutatkozó hiányokat, ha jófajú szőlővel rendelkezünk, ugy döntés vagy bujtás által pótolhatjuk; ha pedig még egyes jobb fajokat akarunk közéjük keverni, ugy gyökeres vesszőket ültetünk. Az újonnan betelepítendő területeket, kellő talajelkészítés után, a már megszedett vagy rendelt sima vesszőkkel, vagy iskolázott gyökeres vesszőkkel e hó közepétől kezdődőleg, midőn a föld már fölmelegedett, beültetjük.

Az amerikai szőlőalanyoknak állandó helyükön vagy iskolában való fásbeoltására, e hónap első fele a legalkalmasabb. A kézben készült oltványok kiültetését pedig minél hamarabb megkezdhetjük. A sima, valamint gyökeres vesszőket pedig a kiültetésig, nehogy azok kihajtsanak, kötegekben pinczébe homokkal befödve, azokat mérsékelt nedvesen tartjuk. E hó közepe táján a szőlőiskolába gyökerezés végett az előbb 24—30 óráig vízbe állított sima vesszőket rakunk be, s a mult évben berakottakat, ha azok még az iskolában maradnak, egy szemre visszavágjuk. A tősgyökérbe való hasíték-oltást e hónap második felében még szaporíthatjuk.

4. Méhészet. E hóban a méhek már, ha szelcsendes napos idők járnak, jó mézlegetőre találnak mindenütt, mivel a gyümölcsfák és cserjék kezdenek viragozni; e hó derekán a korai rajok eszközlése végett, megkezdhetjük a nyereszkedő etetést, de csakis az erős családokat étessük; a gyenge családokat, más erős kivett és költéssel telt lépekkel erősíthetjük. Az igen gyenge családokat pedig egyesítsük, az anyátlan kaptáraknak, melyeknek dusan van népük, adjunk fiatal királynékat. A röplyukákat szükíteni kell, hogy a kellő hőfok meg legyen és hogy a költőtér nagysága a népességgel kellő arányban álljon. Arra különösen figyelemmel legyünk, hogy méhesünk előtt vagy pláne valamelyik kaptár előtt mézet elcsöpögtessünk, mert ezzel nem akarva bár, de a rablási hajlamot munkásainkban fölbresztjük, azért soha ne tartsunk gyenge családokat, de mindenkor arra törekedjünk, hogy egyes kaptáraink elég erősek, illetve népesek legyenek.

Horváth Sándor.

KEDVDERITŐ.

A kis diplomata.

Az apa: Te kis bikficz, mi dolog az, hogy a leveli békának czukrot adsz?

A kis Karesi: Hogy jövő vasárnapra szép időt jósoljon.

Nyilttér.

Vérgyógyítás (Hemopatia)

Ezen új eredeti gyógymód rendkívüli jó sikerrel lesz alkalmazva **köszvény, asztma, sziv, vese, gyomor,** bél- és hólyagbántalmaknál, súlyos **idegver** és **tö.bajoknál.** Biztos védelem **szélhűdés** és **elmezavar** ellen. 12 év óta ki lett próbáltatva és most évente száz meg száz teljes gyógyulással számol be. E gyógymód megalapítójának és **egyedüli** képviselőjének

Dr. Kovács J. egyet. orvosnak (Hemopatia) rend. intézete van
Budapest, V., Váci-körút 18.

Rendelés naponta 9—1 és 3—6-ig. Díjazott levélre válaszol. Beteget intézeten kívül is kezel. Nehéz betegeknek biztos gyógymódja.

A Kisbirtokosok orsz. földhitelintézete

kisebb birtokosoknak bekebelezés mellett ad hosszabb, rövidebb törlesztésű kölcsönöket. **23.262** kölcsönvevő vette Segélyét tennállása óta **23.262** igénybe, a kiknek

összesen

73,407.300 korona

kölcsönt fizetett ki.

Az intézet kölcsöneinek természete és módozatai felől mindenkinek ad szívesen felvilágosítást.

Egyszerű levélbeli kérdésekre mindenki kaphat utbiztosítást s a felek kértére az intézet mérsékelt díjért a kölcsönök bekebelezése és lebonyolítása körüli teendőket is elvégzetteti, sőt a költségeket is előlegezi.

A kik e kölcsönök iránt érdeklődnek, forduljanak közvetlenül az intézethez: Budapest, Bálvány-utca 19. sz. alá.

Közgazdaság.

— **Nemzetközi nagy lóvásár Érsekújvárott.** A Nyitrai Gazdasági Egyesület által a f. 1902. évben rendezendő XX. nemzetközi lóvásár Érsekújvárott (Budapest és Béctől gyorsvonaton 2—3 órányi távolság) ismét május hó első hétfőjén s az ezt megelőző vasárnap délután, vagyis május hó 4-én délután és május hó 5-én fog megtartatni. Ezen lóvásár Magyarországon a legjelentékenyebb és a legkeresettebb, melyet a tenyésztők és kereskedők egyaránt fölkeresnek. Főként a külföldi lókereskedők szokták az érsekújvári lóvásárt fölkeresni. A múlt évben is 500 darab különféle használatra való ló adatott el. Lakások és istállók az érsekújvári rendőrkapitányi hivatalnál rendelhetők.

Budapesti piaci árak.

Buza: Tiszavidéki 9.60 kor., hartai 9.55 kor. pest-megyevidéki 9.30 kor.

Rozs 7.40—0— kor.

Zab: 7.75—0— kor.

Tengeri: 5.18 kor.

Az árak 50 klg.-kint, koronaértékben értendők.

Liszt: Mai átlagos jegyzések Budapesten.

0	1	2	3	4	5	6	7	7½	8
29—	28.40	27.80	27.20	26.60	25.80	25—	23.40	21.40	11.40

Korpa. Finom: 8.80, durva 9.20.

Borjuvásár. A vásárra került 413 darab szopós, 1 rugott borju, 12 darab egyéves növendékállat, 20 darab élő bárány — darab bécsi leölt borju. A szopós borjuért 68—84 koronát fizettek 100 kilogrammonként élősúlyban. A vásár élénk volt.

Csak keresztényeknél vásároljatok!

A darnói templom javára rendezett
tárgy-sorsjáték húzása
visszavonhatatlanul

f. é. április 15-én fog megtartatni.

Ezerkétszázöt nyeremény van!

(Ezüstnemű, gyönyörű házi oltár, butorok, aranyóra, konkolyválasztó, konyhafelszerelés stb.)

Egy sorsjegy ára 1 korona, öt sorsjegy ajánlva 4 korona 35 fillér, tíz sorsjegy ajánlva 8 korona.

Legcélszerűbb a pénzt utalvánnyal előre beküldeni. Ajándéktárgyak a sorsjáték céljaira köszönettel elfogadtnak és a sorsolási jegyzéken nyugtáztatnak.

A sorsolási jegyzéket megrendelőinknek megküldjük.

A ki sorsjegyet vesz, vagy a sorsjáték céljaira ajándéktárgyat küld, az templomunk jötevője és része lesz évenként egy örökös szent misében.

Tiszteletteljesen kérjük ügyünk szives pártolását.

A megrendelést így tessék czimezni:

A r. k. plebániahivatalnak Darnón, Mosonm.

STOWASSER J.

cs. és kir. hangszergyáros, a cs. és kir. hadsereg és a m. kir. honvédség szállítója.

Budapest, II., Lánchíd-utca 5. sz.

Hegedűk vonóval 3 frttól 15 frtig. Mesterhegedűk vonóval 15 frttól 300 frtig. Gordonkák vonóval 10 frttól 150 frtig. Nagybőgők vonóval 20 frttól 100 frtig. Fuvolák 2 frttól 100 frtig. Szárnykürtök 14 frttól 20 frtig. Czimbalmok 35 frttól 300 frtig. Ősi magyar tárogatók szabadalmazva 20 frttól 60 frtig. Elpusztíthatlan, kitűnő erős hangú harmonikák, utólérhetetlen erős hanggal és tartóssággal 3, 4, 5, 6, 8, 10 frttól 80 frtig. Templomi és más zenekarok részére

fuvó- és vonó-hangszerek

előnyös fizetési feltételek mellett, legjutányosabb árban szállítatnak.

Harmonika-árjegyzék külön kérendő.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

FELLER-féle

ELSA-FLUID

az «ELSA» védjeggyel arany- és ezüstérmekkel lett a berlini, londoni, marseillei, nizzai, római és párisi kiállításokon kitüntetve.

Minden tévedést elkerülendő ezennel fölkéretik a t. nagyközönség, hogy az «ELSA-FLUID» vásárlásánál kérjen világosan

FELLER-féle
ELSA-FLUID-ot.

FELLER-féle Elsa-Fluid

FELLER-féle Elsa-Fluid

FELLER-féle Elsa-Fluid

nélkülözhetetlen nép- és házi gyógyszer, mely biztos és gyors segítséget nyújt.

ezerszer kipróbált kitünő növény-eszenciafluid, mely csodás hatással segít és gyógyít a legtöbb betegségnél.

mint azt 13.546 elismerő levél igazolja, kipróbált szer fejfájas, fülzúgás, idegfájdalom, reszketés, gyengeség, bágyadság ellen; gyógyít fogfájást, rossz szagot és erősíti a foghúst; biztosan gyógyít hülés vagy légvonat által támadt izomfájdalmat, oldalszurást, szaggatást, köszvényt, reumát, csúzt, megmerevedést, kéz- és lábfájást; szemviznek kitünő; fölülmulhatatlan hurutnál, köhögésnél, rekedtségnél, láznál, izzadságnál, régi vagy új gyomorbajoknál, étvágytalanságnál, ájulozásoknál, kólikánál, gyomornyomásnál, has- és gyomorgörccsöknel és sok más bajoknál. — A hálás pacziensek saját tapasztalatból írják, hogy a

oly bajoknál is gyorsan és biztosan segít, melyek a használati utasításban nincsenek megemlítve. — Nehéz esetekben orvosi tanács veendő igénybe a Feller-féle Elsa-Fluid mikénti használata miatt, mert számos orvos, ki e szert beteginél megpróbálta, azt a legmelegebben ajánlja.

csak az, mely a minden üveghez mellékelt használati utasításon a Feller nevét viseli és melynek minden üvegje a fönt látható Elsa védjeggyel van ellátva.

semmiféle más Fluiddal nem tévesztendő el és tanácsos határozottan Feller-féle Elsa-Fluidot kérni. Óvakodjunk utánzatoktól. Mindenki, a ki a Feller-féle Elsa-Fluid készítőjének egy utánzatot küld, jutalmat kap.

FELLER-féle Elsa-Fluid

FELLER-féle Elsa-Fluid

FELLER-féle Elsa-Fluid

Használati utasítások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek.

Bérmentve és ingyen csomagolással küld utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után az egyedüli készítő:

FELLER V. JENŐ gyógyszerháza a „Szentháromság“-hoz,

Ő cs. és kir. fensége Bourbon Fülöp herceg udvari szállítója

Stubica, Templom-utca 35. (Zágrábmegye.)

ÁRAK:

- 1 tuczat Feller féle «Elsa Fluid» ára postán bárhova bérmentve 5 korona.
 - 2 tuczat 8 korona 60 fillér.
 - 3 " 12 " 40 "
 - 4 " 16 " — "
- 12 üvegnél kevesebb nem küldhető postán.

Főraktárak Budapesten:

- Török József gyógyszerháza, Király-utca 12. szám.
- Zoltán Béla gyógyszerháza, Nagykorona-utca 23. szám.
- Dr Egger «Nádor-gyógyszerháza», Váci-körút 17. szám.

...jvárott.
...902. év-
...kujvárott
...távolság)
...ő vasár-
...ájus hó
...zágon a
...tenyész-
...t a kül-
...sárt föl-
...haszná-
...z érsek-

...or. pest-

...2 8
...40 11:40

...1 rugott
...3 bárány
...koronát
...nk volt.

...ok!

...J.

...sz.

...rttől
...ögök
...rny.
...si
...hat-
...ggal
...más

...ek

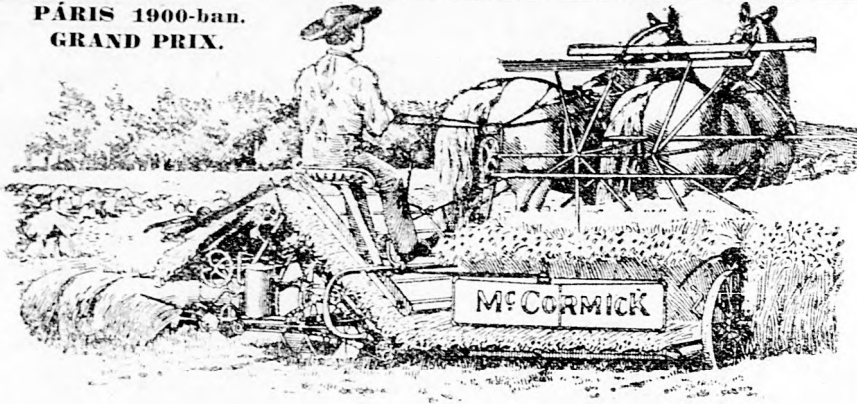
...allit-

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Mc Cormick Harvesting Machine-Company.

(CHICAGÓI ARATÓGÉPGYÁR.)

PÁRIS 1900-ban.
GRAND PRIX.

Kéveköti aratógép, Fűkaszalógép,
Köszörükészülék, «Daisy» marok-
rakó aratógép,
Szénagyűjtő gereblye és Kéveköti-
fonal gyártmányai.

Ne vásároljon, míg gépeinket nem látta s
árainkat nem kérdezte. Olcsó tartalékreszek
óriási raktára. Tessék mintakönyvet kérni!

Évi termelés: 362,000 gép.

William I. Stillman
igazgató.

Budapest, V. ker., Váci-ut 30. sz.

Országszerte elismert, erős-csontú,
gyors fejlődésű és edzett elsőrendű

Magyar bikák.

Továbbá kiválóan tiszta, csiraképes
olcsó

oberndorfi répamag

50 kilón felül minden mennyiségben.

Gróf Teleki Arvéd ur drassói uradalmában

Alsó-Fehérmegyében. * Posta, vasút és távirat állomás: **Koncza.**

Köszönőirat egy levelezőlapon. (Közjegyzőleg hitelesítve.)

Tisztelt uram! Sertéseim már jó idő óta nem ettek s nyomorultan néztek
ki. Véletlenül embereim egyikétől kaptam egy csomagot az Ön hízoló porából.
Es csodák csodája! Sertéseimet nem győzöm etetni s már pár nap alatt is teteme-
sen híztak, a mit csak ezen szernek köszönhetek s mindenkinek a legmelegebben
ajánlhatok. Kérek postafordultával 5 csomag sertéstápport. 31/10, 1900.

Tisztelettel **Englisch József**, pályamester, Belixe, Slavonia.

Ezen másolat teljesen egyezik az előttem levő, 4 fillér és 2 filléres bélyeggel
ellátott levelezőlapon írt eredetivel. Laibach, 1901. október 3.

(Közjegyzői pecsét.)

Plantan Iván, s. k. közjegyző.

Minden sertés-
birtokos meg-
veszi a **Trn-
kőczy dr ser-
testápport**, mely
minden kereske-
dőnél kapható
vagy hanem, úgy
postán rende-
lendő. **Trnkőczy**
gyógyszertára
Laibach, Krajna.
1 csomag 50 fill
5 csomag 2 kor

Vásároljunk tanuló-sorsjegyet!

Huzás október elsején lesz. ♡ Egy sorsjegy ára egy kor.

Főnyeremény 10.000 kor. érték. Összesen 1135 nyeremény.

Sorsjegyek kaphatók: a Magyar Néplap szerkesztőségében.

Szétküldéshez bélyeget vagy bélyegre pénzt kérünk!

A Sohr „Szent Antal“ kaszagyár, mely a világ legelső kaszagyára, 100
gyárból egy „Sohr Szent-Antal“ kaszát tud előmutatni. 200 koronát fizet annak, a ki ezen kaszákból 100 darab közül öt rosszat tud előmutatni

Megrendelési cím: **SOHR JÓZSEF, Somogy-Szill.**

Hazánkban a kaszakereskedők nagy mérvben üzik a szédelgést és üzérkedést. És miután a **Szent-Antal jegyű** kaszával, melynek jó hire bejárta az
egész világot, és a mely a múlt évi londoni kiállításon is **nagy aranyérmét** és **diszoklevelet** nyert, a szédelőnek kissé a körmükre koppantottam. Azt
mindenfélte fufanggal utánozzák és el akarják hitetni, hogy ocska portekajuk valódi „Szent-Antal“-kaszá, azért mindenkit saját érdekében is figyelmeztetek, hogy
óvakodjon a hamis utáztatóktól, mert a **Szent-Antal kasza** csak akkor valódi, ha fokán az ismert védjegy van, tabláján pedig az itt látnato felirat.

Az **egyedüli kasza**, mely minden
tulajdonosát varakozáson fölül kielégíti. A
Szent-Antal kasza közkedveltségét főleg
szívós, sem nagyon kemény, sem lágy és
csodálatra méltó élének köszönheti. Külö-
nösen azért felel meg a közönségnek, mert a
Szent-Antal jegyű kaszának erős
orma és nyaka van és igen vékony
pengéje. Nem kell minduntalan kova-
kézre adni, mert egy rendes kaszásemler
kezéhez van igazítva. Sok gazda a hibás
kalapálás által a legjobb kaszát is elrontja, ez a **Szent-Antal kaszánál** nem jöhet elő, mert ez **kikalapálva és kipróbálva** lesz a
gazdaközönségnek atadva. A **Szent-Antal kaszával** csupan egyszeri kalapálással több napon át és egyszeri köszörüléssel 150–180 lépésig is
lehet könnyen a legkeményebb hegyi fűben kaszálni, **minden darabért jótállást vállalok és a meg nem felelőt egy új kaszáért**
kieserélem. De tapasztalatból tudjuk, hogy ezer közül sincs egy rossz.

Védjegy.

A Szent-Antal kasza árai:

65	70	75	80	85	90	95	100 cm. hosszú.
—,95	1.—	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30 forint.

5 drb megrendelésénél a postaköltséget a kaszagyár fizeti, 10 drb megrendelésénél a postaköltséget is megfizeti és egy kaszát ingyen küld.

Gyémánt-aczel-borotva 3 évi jótállással 1 irt. 50 kr.

Amergauai kaszakő

a legmegfelelőbb a «Szent-Antal»
kaszához. 1 db 25 kr. 10 db 2 irt

„**Diadal**“ ezüstacél kalapáló készülék.
Üllő és kalapács, párban 85 kr. ☞

Képes főárjegyzéket ingyen és bérmentve küldök. Gyűjtőknek kedvezmény.